

Till Ålands lagting

Ny yrkeshögskolelag

Huvudsakligt innehåll

Landsskapsregeringen föreslår en ny lag med bestämmelser om yrkeshögskoleutbildningen på Åland samt om Högskolan på Åland. Lagen ersätter nuvarande landskapslag om Högskolan på Åland.

INNEHÅLL	
Huvudsakligt innehåll	1
Allmän motivering	3
1. Bakgrund	3
1.1. Landskapslagstiftning om högskoleundervisning.....	3
1.2 Högskolan på Åland.....	3
2. Lagstiftningsbehörigheten	3
3. Det åländska utbildningssystemet	4
4. Högskoleutbildning i de nordiska länderna.....	5
5. Landskapsregeringens förslag	7
6. Förslagets konsekvenser	8
6.1 Konsekvenser för de studerande	8
6.2 Ekonomiska konsekvenser för landskapet.....	8
6.3 Ekonomiska och administrativa konsekvenser för högskolan.....	9
6.4 Samhälleliga konsekvenser	10
6.5 Konsekvenser för ett hållbart samhälle	10
6.6 Konsekvenser för jämställdheten	10
6.7 Konsekvenser för barn	11
7. Beredningen av lagförslaget	11
7.1. Åtgärder om föregått lagberedningsarbetet	11
7.2. Lagberedningsarbetet	12
Detaljmotivering	12
1. Yrkeshögskolelag för Åland.....	12
2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvård ...	34
Lagtext	36
Y R K E S H Ö G S K O L E L A G för Åland	36
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvård	54
Parallelltexter	55

Allmän motivering

1. Bakgrund

1.1. Landskapslagstiftning om högskoleundervisning

Bestämmelser om högskoleundervisning på Åland finns idag i landskapslagen (2002:81) om Högskolan på Åland (högskolelagen) och landskapsförordningen (2002:87) om Högskolan på Åland. Båda trädde i kraft den 1 januari 2003.

Lagstiftningen om Högskolan reglerar verksamheten vid Högskolan och den utbildning som kan ges vid Högskolan.

1.2 Högskolan på Åland

Högskolan på Åland (högskolan) inledde sin verksamhet för drygt 20 år sedan, den 1 januari 2003.

Då högskolelagen antogs gick man in för en modell som skulle möjliggöra såväl akademiska högskolestudier som yrkeshögskolestudier. I praktiken är det dock endast yrkeshögskoleutbildning som leder till en yrkeshögskoleexamen som ordnats vid Högskolan. Högskolan erbjuder utbildning inom utbildningsprogrammen elektroteknik, företagsekonomi, hospitality management, informationsteknik, maskinteknik, sjukskötare och sjökapten. Högskolan bedriver även viss tillämpad forsknings- och utvecklingsverksamhet som i första hand är nyttorelaterad och har sin utgångspunkt i landskapets arbets- och näringsliv. Högskolan har även erbjudit öppna högskolekurser och fortbildningskurser samt seminarier och öppna föreläsningar för allmänheten.

Genom en ändring av lagstiftningen som trädde i kraft den 1 augusti 2023 har högskolan även fått möjlighet att ordna utbildningar som leder till en högre högskoleexamen och i januari 2024 inleddes första gången en utbildning som leder till en högre yrkeshögskoleexamen. Utbildningen är en påbyggnadsutbildning i teknik med inriktning på energiautomatisering och hållbarhet.

2. Lagstiftningsbehörigheten

Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen (1991:71) för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndighet och inrättningar. Enligt 18 § 2 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets tjänstemän. Enligt 18 § 14 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om undervisning. I förarbetena till lagen¹ konstateras uttryckligen att hela undervisningsväsendet ska vara underställt landskapets lagstiftning.

Enligt 27 § 3 mom. i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet. Enligt förarbetena till lagen² hör det till rikets behörighet att bestämma om vilka fordringar en läroinrättning ska fylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet. Det konstateras även att en landskapslag i princip kan utformas så att undervisningen till innehållet avviker från vad som gäller i riket, men att följden då kan bli att ett dimissionsbetyg på Åland inte berättigar till inträde vid rikets högskolor om inte särskilda avtal träffas med dem.

För att säkerställa att utbildningen vid högskolan är likvärdig med motsvarande utbildning vid andra högskolor i Finland har bestämmelser intagits i en överenskommelseförordning (2021:167) om yrkeshögskoleexamen

¹ RP 73/1990, detaljmotivering till 18 § 14 p.

² Ibid., avsnitt 4.3.2 samt detaljmotivering till 27 § 3 mom.

avlagda på Åland. Enligt förordningen handhar Nationella centret för utbildningsutvärdering den utvärdering av kvalitetssystem vid högskolan som högskolan ska delta i enligt bestämmelserna i 5 § 2 mom. i högskolelagen. Enligt överenskommelse mellan centret och högskolan deltar högskolan även i annan verksamhetsutvärdering. Detta säkerställer att examina avlagda vid högskolan medför samma behörighet gällande nivå på examen och fortsatta studier som examen avlagd vid en yrkeshögskola som avses i rikets yrkeshögskolelag (FFS 932/2014).

Till rikets lagstiftningsbehörighet med stöd av 27 § 3 punkten i självstyrelselagen hör enligt detaljmotiveringen³ också kunskapskrav för viss av staten godkänd kompetens. Med detta avses sådana kunskapskrav som hänför sig till rikets lagstiftningsbehörighet. Rättsområdena internationella fördrag och handelssjöfart hör enligt 27 § 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen till rikets lagstiftningsbehörighet. Rikets behörighet omfattar den offentliga sjöfarten inklusive de bestämmelser om sjösäkerhet som ska tillämpas enligt internationella konventioner på området som godkänts av Finland, samt certifiering av sjöfolk. Med anledning av behörighetsfördelningen regleras sjöfartsutbildningen vid högskolan i överenskommelseförordningen (2018:37) om utvärdering och godkännande av sjöfartsutbildning som ges på Åland.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 30 punkten i självstyrelselagen frågor som rör behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården. I detaljmotiveringen⁴ till bestämmelsen konstateras att det utan att det nämns särskilt har ansetts klart att innehållet i utbildningen i Finland av personalen inom hälso- och sjukvården samt de rättigheter och skyldigheter som följer av yrkesutövningen inom området är riksangelägenheter. Undervisningsväsendet hör dock i sin helhet även inom detta område till landskapets behörighet⁵. Med anledning av behörighetsfördelningen regleras sjukskötarutbildningen vid högskolan i 2 § i överenskommelseförordningen om yrkeshögskoleexamina avlagda på Åland.

3. Det åländska utbildningssystemet

Det åländska utbildningssystemet inleds med barnomsorgen och förundervisningen. Därefter träder läroplikten för den grundläggande utbildningen (grundskolan) in. Båda dessa stadier regleras i landskapslagen (2020:32) om barnomsorg och grundskola. Läroplikten utförs i grundskolan eller som hemundervisning. Efter grundskoleutbildningen finns möjlighet till gymnasieutbildning. Gymnasieutbildningen regleras i landskapslagen (2011:13) om gymnasieutbildning. Utbildningen är antingen en allmänbildande gymnasieutbildning eller en grundläggande yrkesutbildning. Gymnasieutbildningen erhålls vid Ålands gymnasium som består av Ålands Lyceum och Ålands yrkesgymnasium. Efter gymnasieutbildningen finns möjlighet till lägre och högre yrkeshögskoleutbildning vid högskolan i enlighet med högskolelagen.

Ett arbete pågår vid landskapsregeringen med att ta fram en egen åländsk referensram för kvalifikationer som kopplar ihop det åländska utbildningssystemet med den europeiska referensramen för kvalifikationer (EQF). EQF är ett system med åtta nivåer för alla typer av kvalifikationer som EU tagit fram. Systemet bygger på läranderesultat och används för att jämföra olika nationella referensramar för kvalifikationer. EQF bidrar till att kvalifikationer från olika länder och institutioner blir tydligare, mer jämförbara och lättare att använda i andra länder. EQF omfattar alla kvalifikationstyper och kvalifikationsnivåer. Genom att man utgår från läranderesultaten framgår klart och tydligt vad en person vet, förstår och kan göra. Nivån beror på hur

³ Ibid.

⁴ Ibid.

⁵ ÅD 21/04

avancerade kunskaperna är. Nivå ett är lägst och nivå åtta är högst. EQF är nära kopplat till de nationella referensramarna för kvalifikationer (NQF) och kartlägger på så sätt alla de kvalifikationstyper och kvalifikationsnivåer i Europa som man ofta hittar i kvalifikationsdatabaser. EQF infördes 2008 och reviderades 2017 för att öka öppenheten och stärka förtroendet. Medlemsländerna har åtagit sig att vidareutveckla EQF så att det blir ännu enklare för arbetsgivare, arbetstagare och studerande att förstå vad nationella och internationella kvalifikationer inom och utanför EU betyder.

Tabell 1: Översikt över det åländska utbildningssystemet

UTBILDNING		EXAMEN	OMFATTNING
Yrkeshögskoleutbildning	Högre yrkeshögskoleutbildning	Högre yrkeshögskoleexamen	1-2 år
	Yrkeshögskoleutbildning	Yrkeshögskoleexamen	3-4,5 år
Gymnasieutbildning	Allmänbildande gymnasieutbildning	Allmänbildande gymnasieexamen	3 eller 4 år
	Grundläggande yrkesutbildning	Gymnasieexamen med yrkesinriktning	3 eller 4 år
	Grundläggande yrkesutbildning på gymnasienivå för vuxna	Gymnasieexamen eller en del av den/gymnasieexamen med yrkesinriktning	
Grundskoleutbildning	Grundskolan	Avgångsbetyg från grundskolan	9 år
	Hemundervisning		
	Grundskoleutbildning för andra än läropliktiga	Avgångsbetyg från grundskolan	Upp till 5 år
Förundervisning	Daghem		1 år eller integrerad i den dagliga verksamheten
Barnomsorg	Daghemsverksamhet Fritidshemsverksamhet Lekverksamhet		1-6 år

4. Högskoleutbildning i de nordiska länderna

Systemen för högre utbildning varierar inom Norden. Finland och Danmark följer en så kallad binär modell som innebär att det finns två olika stigar för högre utbildning, en akademisk (universitet) och en yrkesinriktad (yrkeshögskola). I Sverige och Norge och på Island gör man inte samma distinktion mellan olika typer av högre utbildning, oavsett om den är mer akademisk eller yrkesinriktad till sin natur.

När man orienterar sig bland de nordiska ländernas system för högre utbildning bör man beakta att samma eller likartade termer inte alltid hänvisar till samma verklighet. Till exempel har man i Sverige och Norge något som kallas yrkeshögskola och yrkeshögskoleexamen (EQF nivå 5) vars omfattning och läranderesultat inte är desamma som en finsk yrkeshögskoleexamen (EQF nivå 6). I EU-sammanhang anses EQF nivå 6-8 vara högre utbildning.

Det finns två typer av högskolor i Finland, yrkeshögskolor och universitet. Vid yrkeshögskolorna planeras studierna efter arbetslivets behov och yrkeshögskolorna ger en praktiskt inriktad och ofta yrkesövergripande högskoleutbildning. En lämplig grund för studierna är gymnasie- eller yrkesutbildning. Att avlägga en lägre yrkeshögskoleexamen tar tre och ett halvt till fyra och ett halvt år, och i studierna ingår en arbetspraktikperiod under minst en termin. En högre yrkeshögskoleexamen kan avläggas först efter att man slutfört utbildningen vid en högskola och därefter arbetat med uppgifter som är kopplade till den aktuella branschen i minst två år. Det tar cirka ett till ett och ett halvt år att ta en högre yrkeshögskoleexamen om man studerar på heltid.

I Sverige kan man läsa en högre utbildning på ett universitet, en högskola eller en yrkeshögskola. Det är ingen större skillnad mellan universitet och

högskolor. På ett universitet har man alltid möjlighet att söka sig vidare till en forskarutbildning när man är färdig med grundutbildningen, vilket inte alltid är möjligt på en högskola. På universitet och högskolor erbjuds utbildningar på grundnivå (kandidat), avancerad nivå (master/magister) och forskarnivå. På universitet och högskolor kan det finnas yrkesutbildningar som erbjuds som hela program med egna benämningar. En yrkesutbildning innehåller oftast både teoretiska och praktiska moment. Lärar- och sjukskötarutbildningarna är exempel på akademiska yrkesutbildningar. Den svenska yrkeshögskolan består av två examensnivåer; yrkeshögskoleexamen (EQF nivå 5) och kvalificerad yrkeshögskoleexamen (EQF nivå 6). Inom yrkeshögskolan varvas teori med praktik. Utbildningar som är minst två år långa avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen.

På Island är det ingen skillnad mellan yrkesinriktad och akademisk högre utbildning. Den högre utbildningsnivån på Island består av sju institutioner, som alla omfattas av samma lagstiftning. I lagstiftningen regleras alla isländska högskolor, både de högre utbildningsinstitutioner som har en antal fakulteter, permanent forskningsverksamhet och grund- och forskarutbildningar samt de som inte har forskningsansvar.

Norge har flera universitet, högskolor och vetenskapliga högskolor som alla räknas som högre utbildningar. Det finns också en rad privata utbildningsinstitutioner för högre utbildning. Både universiteten och högskolorna erbjuder kandidat- och masterutbildningar på tre respektive fem år. Dessutom erbjuds ettåriga utbildningar, så kallade årsstudium, på flera ställen. De främsta skillnaderna mellan en högskola och ett universitet är att högskolan erbjuder undervisning i mindre klasser, har fler gemensamma lektioner, en närmare uppföljning av studenterna och mer projektarbete. Universiteten är mer inriktade på självstudier och undervisningen ges i större grupper. Det finns också vissa skillnader i vilka ämnen som erbjuds på de olika institutionerna.

I Danmark erbjuds många olika typer av högre utbildning. De flesta högre utbildningar är antingen universitetsutbildningar eller yrkeskandidatutbildningar. På yrkeshögskolor kan man ta yrkeskandidatutbildningar som generellt varar mellan tre och fyra år och yrkeskandidatutbildningar som påbyggnadsutbildningar som varar ett och ett halvt år.

Tabell 2: Jämförelse av yrkeshögskoleutbildningar i de nordiska länderna

LAND	SYSTEM	STUDIE-TID	OMFATTNING (ECTS)	ANTAGNINGSKRAV	EQF
Finland	Yrkeshögskoleexamen (YH)	3,5-4,5 år	210-270 ECTS	Gymnasieexamen eller motsvarande	6
	Högre YH examen	1-2 år	60-90 ECTS	Yrkeshögskoleexamen + arbetserfarenhet	7
Sverige	Kvalificerad yrkeshögskoleexamen	minst 2 år	120-180 ECTS	Gymnasieexamen eller motsvarande	6
	Kandidatexamen	3 år	180 ECTS	Gymnasieexamen eller motsvarande	6
	Masterexamen	2 år	120 ECTS	Kandidatexamen	7
	Magisterexamen	1 år	60 ECTS	Kandidatexamen	7
Island	Kandidatexamen	3-4 år	180-240 ECTS	Gymnasieexamen eller motsvarande	6
	Kvalifikation på masternivå	0,5-2 år	30-120 ECTS	Gymnasieexamen eller motsvarande	7
	Masterexamen	2 år	30-120 ECTS	Gymnasieexamen eller motsvarande	7
Norge	Kandidatexamen	3 år	180 ECTS	Gymnasieexamen eller motsvarande	6

	Masterexamen	2 år	120 ECTS	Kandidatexamen	7
Danmark	Yrkeskandidatutbildning	3-4 år	180-240 ECTS	yrkesakademiutbildning	6

5. Landskapsregeringens förslag

Landskapsregeringen föreslår att den nuvarande högskolelagen ersätts med en helt ny lag med bestämmelser om yrkeshögskoleundervisning på Åland och om högskolan.

Bestämmelserna i nuvarande högskolelag utgår från att det skulle vara möjligt för högskolan att ordna även akademisk högskoleutbildning. I 2 § konstateras att högskolan ska ha till uppgift att erbjuda högskoleutbildning som vilar på vetenskaplig grund (akademisk högskoleutbildning) och på beprövad erfarenhet (yrkeshögskoleutbildning). De utbildningar som ska ordnas och de examina som ska kunna avläggas regleras inte i lagen, utan enligt 19 och 20 §§ ska bestämmelser om vilka examina som ska kunna avläggas vid högskolan och utbildningsplanerna fastställas i landskapsförordning. Detta ger en frihet för landskapsregeringen att bestämma vilken typ av utbildningar som ska ordnas. Däremot garanteras inte högskolans självstyrelse i lagen och högskolan är inte en självständig offentlighetsjuridisk person utan har landskapet som huvudman.

Enligt 123 § i grundlagen (FFS 731/1999) har universiteten självstyrelse enligt vad som närmare bestäms genom lag. Med universitet avses i motiveringen till bestämmelsen⁶ alla högskolor för vetenskap och konst (akademisk högskoleutbildning), medan yrkeshögskolor inte omfattas. Självstyrelsen innebär att universiteten självständigt fattar beslut om verksamhetens organisering, om undervisningen och forskningen samt om anställning av personal. Man har ansett att självstyrelsen garanterar den frihet för vetenskapen och den högsta utbildningen som fastställs i 16 § 3 mom. i grundlagen. I riket regleras universiteten genom universitetslagen (FFS 558/2009). Enligt lagen har universiteten självstyrelse genom vilken forskningens, konstens och den högsta undervisningens frihet tryggas. Självstyrelsen ska innefatta rätten att fatta beslut i ärenden som gäller den interna förvaltningen. Då högskolelagen antogs konstaterade högsta domstolen i sitt utlåtande⁷ över lagen att ”regleringen som helhet ger vid handen att högskolan inte skall ha karaktären av universitet varför den kan inrättas utan en sådan självstyrelse som 123 § 1 mom. grundlagen kräver.”

Av detta torde man kunna dra slutsatsen att högskolan med nuvarande modell inte bedriva verksamhet som ett universitet eftersom den inte har den självstyrelse som krävs enligt grundlagen. Landskapsregeringen konstaterar att avsikten med denna lagstiftning inte är att ge högskolan den självstyrelse som krävs för att högskolan ska kunna fungera självständigt som universitet utan avsikten är att högskolan såsom idag ska fungera som en yrkeshögskola. Om man i framtiden går inför att även akademiska högskolestudier ska vara en del av det åländska utbildningssystemet måste högskolans eller en annan utbildningsanordnare i lag ges den självstyrelse som grundlagen förutsätter.

Landskapsregeringen konstaterar att namnet Högskolan på Åland är väl inarbetat och att det inte finns skäl att ändra namnet trots att högskolan är en renodlad yrkeshögskola.

Landskapsregeringens övergripande målsättning med lagen är att möjliggöra internationellt konkurrenskraftig yrkeshögskoleutbildning på Åland av hög kvalitet.

⁶ RP 1/1998, detaljmotivering till 123 §

⁷ OH-2002/67

6. Förslagets konsekvenser

6.1 Konsekvenser för de studerande

Bestämmelsen i 6 § om högskolans skyldighet att samverka med näringslivet och det övriga arbetslivet ökar förutsättningarna för de studerande att få delta i externa projekt och samarbeten. Bestämmelsen möjliggör moderna utbildningar, bättre kontakt med arbetslivet och förbättrade möjligheter till anställning hos samarbetspartners och möjlighet att få nytta av färdiga nätverk vid andra högskolor och i näringslivet.

De nya omfattande bestämmelserna om rätten till studiero och åtgärder som högskolan kan vidta för att bevara studieron anger tydliga spelregler för de studerande och förväntas ha en proaktiv inverkan. Förhoppningen är att studiemiljön ska bli tryggare och lugnare. Bestämmelserna inkräktar på de studerandes grundlagsskyddade frihet och rättigheter men inskränkningarna kan anses acceptabla eftersom bestämmelserna är tillräckligt noggranna och avgränsade. Till exempel möjligheten att temporärt avhålla en studerande från studierna om den studerande vägrar genomgå hälso- eller narkotikates-ter eller vägrar visa upp ett straffregisterutdrag påverkar den studerandes studier men rättssäkerheten beaktas eftersom avhållandet endast kan pågå så länge det finns en grund för det som tydligt anges i lagen. Möjligheten att verkställa beslut om indragning av studierätten, avstängning och avhållande från studier innan beslutet vunnit laga kraft är positivt eftersom åtgärder kan vidtas direkt för att säkerställa en trygg studiemiljö. En studerande som omfattas av ett beslut i dessa frågor har möjlighet att anhålla om verkställighetsförbud hos förvaltningsdomstolen.

De skärpta kraven för frånvaro från studierna kommer troligen att minska frånvaron. Detta leder till att de studerande examineras snabbare och kommer ut i arbetslivet. Bestämmelserna om fortsatt studierätt om den studerade inte avlägger sina studier inom den maximala studietiden gör att en studerande som på grund av sin livssituation inte kan avlägga studierna tillräckligt snabbt kan ansöka om en förlängning av studierätten. Detta möjliggör till exempel studier på halvtid vid sidan av arbete. Rätten att vara frånvarande från studierna under den tid de studerande är graviditets- eller föräldraledig utan att det påverkar studierätten innebär att en studerande som blir gravid inte tvingas avbryta sina studier helt utan kan återuppta dem efter föräldraledigheten.

Regleringen och begränsningen av studier som omfattar särskilda säkerhetskrav innebär att möjligheterna för studerande att studera vid en utbildning som han eller hon inte är lämpad för minskas. Samtidigt innebär bestämmelserna att den enskilda studeranden kan få stödåtgärder och hjälp att hitta en utbildning som passar.

Den uttryckliga bestämmelsen om tystnadsplikt för de studerande tydliggör studerandens skyldigheter och innebär att särskilda sekretessavtal inte behöver ingås på praktikplatserna.

Bestämmelserna om informationshantering förtydligas vilket förbättrar de studerandes rättsskydd.

6.2 Ekonomiska konsekvenser för landskapet

Bestämmelserna om högskolans skyldighet att bedriva forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet (FUI-verksamhet) innebär att det nu är en skyldighet för högskolan att genomföra och prioritera en tidigare valbar verksamhet. För att stärka högskolans FUI-verksamhet måste utbildningsavtalet och tillhörande finansieringsmodell ändras för att säkerställa att det finns tillräcklig finansiering för forskning, utveckling och innovation.

I den nuvarande lagen bestäms att högskolan ska samverka med näringslivet och samhället i övrigt. I lagförslaget föreslås att högskolan ska

samarbeta med näringslivet och det övriga arbetslivet och även med andra högskolor och utbildningsanordnare. Beroende på samarbetets omfattning kan ytterligare finansieringen behövas.

Enligt lagförslaget kan högskolan bedriva egna specialiseringsutbildningar och förberedande undervisning för personer som inte har svenska som modersmål. Bestämmelser kring hur dessa två verksamheter finansieras måste beaktas och inkluderas i utbildningsavtalet och/eller finansieringsmodellen.

Kravet på att högskolan regelbundet ska delta i extern utvärdering kan i viss mån kräva ökade resurser.

6.3 Ekonomiska och administrativa konsekvenser för högskolan

Bestämmelsen i 6 § om högskolans skyldighet att samverka med näringslivet och det övriga arbetslivet kräver en ökad koordinering och administration vid högskolan. Detta kan medföra ökade personal- och driftskostnader. Samverkan kan dock även ge ökade möjligheter till extern finansiering. Samverkan bidrar till mångsidigare verksamhet vid högskolan och kan förstärka och modernisera utbildningarna.

Förlängningen av avtalstiden för utbildningsavtalet ökar högskolans möjlighet att planera långsiktigt och ökar utrymmet för högskolan att självständigt agera innanför de uppställda ramarna och med de ekonomiska medel som tilldelats. Långsiktigt bygger detta grunden för en allt större autonomi för högskolan.

Ett ökat utnyttjande av möjligheten att ge utbildningar som leder till högre yrkeshögskoleexamina ökar kostnaderna för högskolan. Utbildningar till yrkeshögskoleexamen avläggs på tre till fyra år. Många studeranden avlägger studierna för examen på deltid vilket förlänger studietiden. Högre yrkeshögskoleexamen beräknas avläggas på ett till två år och förutsätter arbetslivspraktik mellan avlagd lägre yrkeshögskoleexamen och inledande av högre yrkeshögskoleexamen. De nya studiehelheterna för högre yrkeshögskoleexamen kommer att kräva resurser för att byggas upp. Detta höjer också kravnivån för den föreläsande personalen vilket även det är en resursfråga. Fler studerande på högre yrkeshögskolenivå kommer även att helt konkret betyda fler studeranden på campus, vilket eventuellt kräver mera utrymmen.

Den nya skyldigheten att utöva FUI-verksamhet innebär ökade kostnader för högskolan för att utveckla ett fungerande system för forskning och innovation. Specialiseringsutbildningar och den förberedande undervisningen kan innebära ett utökat personalbehov och tillhörande kringkostnader. Vad gäller FUI-verksamhet saknas idag formell extern granskning och detta måste nu införas.

Den tydligare regleringen av målsatta studietider och de skärpta kraven vid frånvaro kräver disciplinerade utbildningsprogram och mera studiehandledning. Detta kan öka administrationen då studietiden ska följas upp för varje studerande och beslut ska fattas om förlust av studierätt för den som varit frånvarande utan giltigt skäl eller inte klarar av studierna inom den målsatta tiden.

Bestämmelserna om studier som omfattar särskilda säkerhetskrav och informationsskyldigheten som åläggs högskolan medför ökat arbete för högskolan, men medför samtidigt att färre studerande som inte är lämpliga för sina studier studerar vid högskolan. Bestämmelsen kommer även att innebära ökade kostnader för högskolan för tester av de studerandes hälsotillstånd och för narkotikatester.

Bestämmelserna om åtgärder som kan vidtas för att skapa och bevara studieron ger högskolan klara och tydliga verktyg för att hantera ordningsstörningar i skolan. Personalen måste utbildas i frågorna och åtgärder ska dokumenteras vilket i viss mån medför merarbete.

6.4 Samhälleliga konsekvenser

Patient-, arbets-, trafik- och kundsäkerheten förbättras genom bestämmelserna och begränsningarna då det gäller studier som omfattar särskilda säkerhetskrav genom att utexamineringen av studeranden som är olämpliga för sina studier och för sina kommande arbeten minskar och skador som kan uppstå på grund av olämplighet kan undvikas.

Den uttryckliga bestämmelsen om tystnadsplikt för de studerande förbättrar rättsskyddet för till exempel patienter som vårdas av studerande under praktiktiderna.

6.5 Konsekvenser för ett hållbart samhälle

Mål 4 i FN:s globala mål för hållbar utveckling (Agenda 2030) är god utbildning för alla. Målet är att säkerställa inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla. Delmål 4.3 är att alla ska ha tillgång till yrkesutbildning av god kvalitet till en överkomlig kostnad. Delmål 4.7 är att alla studerande ska få de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Delmål 4.B är att öka antalet stipendier i världen som kan sökas av personer från utvecklingsländer för studier inom högre utbildning. Mål 12 i FN:s globala mål är hållbar konsumtion och produktion. Målet är att säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Mål 9 i FN:s globala mål är hållbar industri, innovationer och infrastruktur. Delmål 9.5 är att förbättra den vetenskapliga forskningen och uppmuntra till innovation och öka antal personer som arbetar med forskning.

Det första strategiska målet i den åländska utvecklings- och hållbarhetsagendan är välmående människor vars inneboende resurser växer. Delmål 1.1 är att alla ska ha tillgång till kvalitativ utbildning genom hela livet. Det sjunde strategiska målet är hållbar konsumtion och produktion.

Landskapsregeringen konstaterar att yrkeshögskoleutbildningen är en del av det åländska utbildningssystemet som tryggar möjligheten till högre utbildning på Åland som är tillgänglig för alla efter gymnasieexamen. Yrkeshögskoleexamen har som mål att bidra till ett hållbart samhälle. Detta ska genomsyra utbildningarna och utbildningarna ska förse de studerande med kunskap för att kunna främja en hållbar utveckling av samhället. Utgångspunkten för yrkeshögskoleutbildningarna är att de ska vara tillgängliga för alla och att hälsa och funktionsförmåga inte ska vara ett hinder för att delta i utbildningarna. FUI-verksamhet föreslås bli obligatorisk vid högskolan och kan bidra till utvecklingen mot ett hållbart samhälle. I samband med att avgifter införs för studier på engelska för medborgare från stater utanför EES-området ska högskolan utveckla ett stipendiesystem för att trygga möjligheten att ändå kunna ta del av utbildningarna.

Landskapsregeringen konstaterar att lagförslaget på flera sätt bidrar till att Åland uppfyller flera av FN:s globala mål och de strategiska målen i den åländska utvecklings- och hållbarhetsagendan. Detta innebär sammantaget att lagförslaget har en positiv inverkan på utvecklingen mot ett hållbart samhälle.

6.6 Konsekvenser för jämställdheten

Landskapsregeringen konstaterar att det uttryckligen bestäms att yrkeshögskoleutbildningen ska utgå från principen om jämställdhet och att ingen får diskrimineras på grund av kön.

I övrigt har förslaget inga kända konsekvenser för jämställdheten.

6.7 Konsekvenser för barn

Yrkeshögskoleutbildningens plats i det åländska utbildningsystemet är efter gymnasialstadiet utbildningen. Det innebär att de studerande har fyllt 18 år och inte längre anses som barn i enlighet med FNs barnkonvention som definierar barn som varje människa under 18 år. Lagen berör därför inte barn såsom studerande.

Förslaget ger en möjlighet för en studerande att anmäla sig som frånvarande på ett sätt som innebär att tiden inte räknas in i studierätten för den tid den studerande är graviditets- eller föräldraledig. Detta tryggar barnets rätt till sin förälder trots att föräldern studerar.

I övrigt saknar förslaget kända konsekvenser för barn.

7. Beredningen av lagförslaget

7.1. Åtgärder om föregångit lagberedningsarbetet

Landskapsregeringen tillsatte den 1 oktober 2020 en arbetsgrupp med uppdrag att ta fram ett underlag till revidering av den lagstiftning som gäller högskoleutbildningen på Åland.

Gruppen överlämnade den 15 mars 2021 sitt betänkande. I betänkandet konstaterar arbetsgruppen att högskolelagen är i behov av grundlig revision med tanke på de förändringar som har skett och förväntas att ske inom högskoleverksamheten och att högskolan är begränsad till svenska som undervisningsspråk. Inom flera branscher är gängse arbetsspråk till exempel engelska, vilket motiverar utbildningar på andra språk. Om utbildningar skulle vara möjliga även på andra språk än svenska skulle högskolan ha en möjlighet att anta flera internationella studerande då språket inte skulle göra ett hinder för studierna. Högskolan kan ge utbildningar enbart på kandidatnivå (yrkeshögskoleexamen). Det finns ett uttalat behov att även kunna ge högre utbildning som resulterar i en högre yrkeshögskoleexamen. Gruppen konstaterade även att det pågick konkret förarbete på flera områden för bolagisering av högskolan och att ambitionen var att högskolan kunde anta en bolagsform under år 2022 och att högskolans status vid landskapsregeringen ändrats till en resultatenheter från och med 2020. Man konstaterade även att arbetet med att förnya överenskommelseförordningen gällande högskolan i samarbete med undervisnings- och kulturministeriet i Finland var aktuellt. Strävan skulle vara att uppnå samma momsfrihet som gäller resten av högskolorna i Finland. Dessa organisatoriska förändringar skulle kräva ändringar i högskolelagen gällande högskolans organisation och juridiska status.

I sitt betänkande föreslog arbetsgruppen att högskolelagen skulle förnyas i två etapper. Första etappen skulle gälla verksamhetsparagraferna och andra etappen ändringar som behövs för en kommande bolagisering av högskolan. Då förväntades bolagiseringen träda i kraft den 1 augusti 2022. Gruppen påpekade även att högskoleförordningen måste förnyas omgående för att understöda och tillåta slutförande av framtagande av ett nytt kollektivavtal för högskolans lärare inför höstterminen 2021.

Landskapsregeringen antecknade den 30 mars 2021 betänkandet för kännedom och översände rapporten till lagberedningen. Samtidigt beslöt landskapsregeringen att fastställa projektdirektiv för bolagisering av Högskolan. Den 16 september 2021 beslöt landskapsregeringen att ge arbetsgruppen i uppdrag att genomföra en tilläggsutredning av konsekvenserna av de förändringar man föreslagit i sin rapport. Den 10 mars 2022 överfördes arbetsgruppens kompletterade konsekvensbedömning till lagberedningen. Samtidigt antecknades en utredning, bolagiseringsplan och lagstiftning om bolagisering av Högskolan för kännedom.

Den 20 april 2023 överlämnade landskapsregeringen ett förslag till ändring av högskolelagen för att möjliggöra yrkeshögskoleutbildning även på

högre nivå, förbättra möjligheten för Högskolan att samarbeta med andra högskolor, att ge undervisning på engelska och en möjlighet att ta ut avgifter för utbildningar som inte är på svenska. Lagförslaget godkändes och lagen trädde i kraft den 1 juni 2023. Samtidigt trädde en ändring av högskoleförordningen i kraft.

7.2. Lagberedningsarbetet

Lagförslaget har beretts som tjänstemannaberedning vid lagberedningen i samråd med högskolan och utbildnings- och kulturavdelningen.

Ärendet har skickats på remiss till....

Detaljmotivering

1. Yrkeshögskolelag för Åland

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § *Lagens tillämpningsområde.* Lagen föreslås, med utgångspunkt i yrkeshögskolestudiernas plats i det åländska utbildningssystemet, reglera dels yrkeshögskolestudier på Åland dels högskolans administration och verksamhet.

2 § *Yrkeshögskoleutbildning.* Landskapet har med stöd av 18 § 14 punkten lagstiftningsbehörighet om undervisning. Det innebär att landskapet ska besluta om vilka utbildningar som ska finnas på Åland och definiera dessa utbildningar och den undervisning som omfattas. Landskapet bör dock ta hänsyn till att de studerande som utbildar sig på Åland ska få en examen som ger en behörighet som är jämförbar med motsvarande examina från vår omvärld.

Enligt paragrafen ska yrkeshögskoleutbildningen bygga på utbildningen på gymnasienivå. Enligt 2 § i landskapslagen om gymnasieutbildning avses med gymnasieutbildning allmänbildande gymnasieutbildning och grundläggande yrkesutbildning som leder till en gymnasieexamen med angiven studie- eller yrkesinriktning. Gymnasieutbildning ska med grundskolan som grund ge de studerande kunskaper och färdigheter som förberedelse för högskolestudier eller andra på gymnasieutbildningen baserade studier eller för att självständigt utöva ett yrke.

Yrkeshögskoleutbildningen ska enligt 2 mom. ges för yrkesinriktade expertuppgifter och ska vila på forskning och på konstnärlig eller kulturell grund. Möjligheten att kunna erbjuda konstnärlig yrkeshögskoleutbildning är ny.

3 § *Allmänna mål för yrkeshögskoleutbildningen.* Bestämmelserna i 16 § 2 mom. i grundlagen tryggar möjligheten för alla att få annat än grundläggande utbildning och att kunna utveckla sig själv. I enlighet med detta ska yrkeshögskoleutbildningen ge de studerande kunskap och färdigheter, stödja studerandes yrkesmässiga utveckling och ge möjligheter till kontinuerligt lärande. Utbildningen har även en fostrande roll och ska bidra till att de studerande blir aktiva, medvetna, kritiska och ansvars-kännande medlemmar i samhället. Utbildningen ska utgå från demokratiska värderingar och principerna om allas lika värde och jämställdhet. Utbildningen ska främja internationell förståelse. Utbildningen ska även bidra till ett hållbart samhälle. Med detta avses både att de studerande ska utbildas i hållbarhetsfrågor och att utbildningarna kan bidra till hållbara lösningar för samhället.

4 § *Utbildningsanordnare.* Yrkeshögskoleundervisningen på Åland ordnas vid högskolan. Landskapsregeringen konstaterar att det långsiktiga målet att bolagisera högskolans verksamhet kvarstår. Bolagiseringsprocessen kräver

dock ännu ett grundligt arbete och tills en bolagisering kan genomföras är landskapsregeringen fortsättningsvis huvudman för högskolan.

2 kap. Högskolan på Åland

5 § *Allmänt*. I paragrafen konstateras att högskolan är en yrkeshögskola. Såsom konstateras i den allmänna motiveringen föreslår landskapsregeringen att högskolans namn ska förbli oförändrat.

6 § *Högskolans uppgift*. I paragrafen konstateras att högskolans uppgift är att ge sådan yrkeshögskoleutbildning som avses i 2 §. Utöver detta kan högskolan ge annan yrkeshögskoleundervisning.

I 2 mom. betonas att högskolan ska utföra sin utbildningsuppgift i samarbete med näringslivet och det övriga arbetslivet och även med andra högskolor och utbildningsanordnare.

Då högskolan utför sin utbildningsuppgift kan den samarbeta med andra högskolor eller köpa undervisning från en annan högskola.

I 4 mom. finns bestämmelser om högskolans FUI-verksamhet. Enligt nuvarande lag *kan* det bedrivas forsknings- och utvecklingsarbete vid högskolan. I utbildningsavtalet för åren 2021-2023 konstateras att högskolan ska samarbeta med näringslivet och den offentliga sektorn inom sin undervisning och i sitt FUI-uppdrag. Högskolan ska under avtalsperioden utveckla nätverk med andra högskolor och näringslivet samt en kunskapsbas för nyskapande verksamheter i samhället. Högskolan ska arbeta med planering, administration och koordinering av utvecklingsprojekt och kan söka extern finansiering för viktiga utvecklings- och forskningsprojekt. Högskolan fungerar som ett naturligt centrum för forskning kopplat till åländska utvecklings- och hållbarhetsprojekt. Högskolans FUI-verksamhet utgör en plattform där högskolans lärare, studerande och olika verksamheter i samhället möts, undervisar, samarbetar, nätverkar, lär sig och växer tillsammans. FUI-verksamhet i högskolan utgör en del av undervisningen i programmen. Målet är att skapa minst ett större internationellt forskningsprojekt under avtalsperioden.

Landskapsregeringen föreslår nu att den frivilliga FUI-verksamheten görs till en verksamhet som *ska* bedrivas vid högskolan. De specifika målsättningarna för högskolans FUI-verksamheten kommer att regleras i det nya utbildningsavtalet för åren 2024-2026.

7 § *Utbildningsavtal*. Högskolans verksamhet ska såsom idag regleras i ett utbildningsavtal mellan landskapsregeringen och högskolan. Avtalet görs för närvarande upp för tre år i sänder men landskapsregeringen föreslår nu att avtalet ska göras upp för fyra år i sänder för att öka långsiktigheten. Landskapsregeringen anser även att det mest ändamålsenliga är att avtalet förnyas i mitten av mandatperioden för att trygga kontinuiteten då den politiska ledningen byts.

I avtalet bestäms resultatmål för högskolan, vilka resurser högskolan har och hur resurserna ska prioriteras, verksamhetsstrukturen samt resultatuppföljningen och rapporteringen.

I 3 mom. föreslås en förordningsfullmakt som ger möjlighet att utfärda närmare bestämmelser om innehållet i utbildningsavtalet i en landskapsförordning.

8 § *Yrkeshögskolesamfundet*. Högskolans lärare, personal och de studerande vid högskolan som studerar vid en utbildning som leder till en yrkeshögskoleexamen bildar tillsammans yrkeshögskolesamfundet.

9 § *Offentlighet*. Huvudregeln är att undervisningen vid högskolan är offentlig. Med undervisning avses också annat än föreläsningar. I särskilda fall där

det är motiverat kan möjligheterna att följa undervisningen begränsas, till exempel om säkerheten vid undervisningen kräver det.

10 § *Undervisnings- och forskningsfrihet*. Högskolan har undervisnings- och forskningsfrihet i enlighet med bestämmelsen i grundlagens 2 kap. 16 § 2 mom., ”vetenskapens, konstens och den högsta utbildningens frihet är tryggad”. Till vetenskapens frihet hör utövarens rätt att välja ämne och metoder för sin forskning. Undervisningsfriheten innebär att högskolan själv bestämmer om innehållet i sina examina och hur de ska genomföras. Den innebär även en rätt att välja undervisningsinnehåll och metoder.

11 § *Finansiering av verksamheten*. Den verksamhet som högskolan bedriver i enlighet med utbildningsavtalet, det vill säga det som är högskolans huvudsakliga uppgift, finansieras av landskapsregeringen.

12 § *Kvaliteten på verksamheten och utvärdering*. Högskolan ansvarar för att den verksamhet man bedriver är av hög kvalitet och ska själv utvärdera sin verksamhet men även regelbundet delta i extern utvärdering. Resultatet av utvärderingarna ska offentliggöras.

3 kap. Utbildning, undervisning och examina

13 § *Utbildning*. Yrkeshögskoleutbildningen ska såsom idag i huvudsak ordnas inom olika utbildningsområden som leder till en yrkeshögskoleexamen. Utöver utbildning som leder till examen kan yrkeshögskoleutbildning även ordnas som specialiseringsutbildning, utbildning som innehåller examensdelar i form av öppen högskoleundervisning eller i övrigt som fristående studier samt fortbildning.

I 3 mom. föreslås en förordningsfullmakt enligt vilken bestämmelser om utbildningarnas omfattningar ska utfärdas i landskapsförordning.

14 § *Examina*. Den yrkeshögskoleutbildning som ordnas inom ett utbildningsområde leder till antingen en yrkeshögskoleexamen eller en högre yrkeshögskoleexamen.

Landskapsregeringen konstaterar att arbete pågår med att ta fram en egen åländsk referensram för kvalifikationer som kopplar samman det åländska utbildningssystemet med EQF. Regleringen kommer att göras i en skild lagstiftning. Tills detta arbete är klart föreslår landskapsregeringen en bestämmelse i denna lag om utbildningarnas nivå i förhållande till EQF systemet. Utbildningarna vid högskolan motsvarar nivå sex och sju enligt EQF.

Namnet på examina bildas av utbildningsområdet, examensbenämningen och förkortningen YH vid en yrkeshögskoleexamen och högre YH vid en högre yrkeshögskoleexamen.

I 3 mom. föreslås en förordningsfullmakt enligt vilken bestämmelser om vilka examina som kan avläggas vid högskolan, målen för respektive examen och hur studierna är uppbyggda, mognadsprov och andra grunder utfärdas i landskapsförordning.

15 § *Studiernas omfattning*. Yrkeshögskolestudiernas omfattning anges i ECTS-poäng. ECTS är det europeiska systemet för överföring och ackumulering av studiemeriter (European Credit Transfer System). Systemet är ett verktyg inom det europeiska området för högre utbildning som ska göra studiernas omfattning mer överskådlig och göra det lättare för de studerande att flytta mellan länder och att få sina utländska kurser och examina erkända. ECTS-poängen beskriver studiernas omfattning och lärandemål och gör det lättare att planera, genomföra och utvärdera utbildningar.

Studier som leder till en yrkeshögskoleexamen ska omfatta mellan 210 och 270 ECTS-poäng. Ett års heltidsstudier motsvarar ca 60 ECTS-poäng, vilket innebär att en yrkeshögskoleexamen föregås av mellan tre och ett halv och fyra och ett halvt års studier. Studier som leder till en högre yrkeshögskoleexamen ska omfatta mellan 60 och 120 ECTS-poäng vilket motsvarar ett till två års studier.

16 § *Utbildningsplaner och målsatt studietid.* Högskolan ska göra upp utbildningsplaner för de olika utbildningarna som högskolan ordnar. Planerna ska göras upp så att det är möjligt för de studerande att genomföra sina studier inom en tid som motsvarar studiernas omfattning. Denna tid kallas den målsatta studietiden. Syftet med att tydligare än tidigare ange den målsatta studietiden är att förkorta studietiden för yrkeshögskolestuderande genom att hänvisa de studerande i riktning mot mera oavbrutna studier. I förlängningen tryggar detta tillgången på högt utbildad arbetskraft.

17 § *Specialiseringsutbildning.* Yrkeshögskoleutbildningen kan utöver den examensinriktade utbildningen även ordnas som specialiseringsutbildning. Denna utbildning är avsedd för personer som redan har en högskoleexamen och är i arbetslivet. Kravet på hur mycket arbetslivserfarenhet den studerande ska ha varierar beroende på utbildningsområde. Målet med specialiseringsutbildningarna är att skapa kompetens inom expertisområden som saknar utbildningsutbud på marknadsmässiga villkor. Då landskapsregeringen och högskolan avtalar om vilka specialiseringsutbildningar som ska ordnas kommer man att samarbeta med arbets- och näringslivet. Högskolan har till exempel ordnat specialiseringsutbildningar inom utbildningsledarskap, kompletterande studier i småbarnspedagogik och specialundervisning för lärare.

I 4 mom. föreslås en förordningsfullmakt enligt vilken bestämmelser om specialiseringsutbildningarnas mål och minimiomfattning ska utfärdas i landskapsförordning.

18 § *Uppdragsutbildning.* Den examensinriktade yrkeshögskoleutbildningen kan även ordnas som ett uppdrag för en finansiär av utbildningen. Uppdragsgivare kan landskapsregeringen, ett land, en internationell organisation, ett offentligt samfund, en stiftelse eller en privat sammanslutning vara. Utbildningen kan utformas i enlighet med de särskilda behov som beställaren har, men uppdragsutbildningen kan bara ges inom de utbildningsområden där högskolan har examensrätt. Vid uppdragsutbildning tillämpas de bestämmelser i lagen som gäller behörighet (4 kap.), tillgänglighet och förutsättningar för antagning (27 §), rätt att få uppgifter om indragning (29 §), indragning av studierätt (38 §), kontroll av hälsotillstånd och funktionsförmåga (39 §), återställande av studierätt (40 §), uppgifter om indragning och återställande av studierätt (41 §), likabehandling (52 §), åtgärder för en trygg studiemiljö (10 kap.), tystnadsplikt och behandling av känsliga uppgifter (72 §), rätt att få och ge information (73 §) samt ändringssökande (12 kap.).

19 § *Öppna högskolestudier.* Öppen högskoleundervisning erbjuder en för alla öppen möjlighet att avlägga högskolestudier. Delar av högskoleexamina kan avläggas flexibelt som öppna högskolestudier till exempel vid sidan av arbetet eller på fritiden. Målet med öppen högskoleundervisning är att främja jämlikhet inom utbildning, högskoleutbildningens tillgänglighet och livslångt lärande. Delar av yrkeshögskoleexamina kan även i övrigt avläggas som fristående studier, då beviljar högskolan den studerande en innehålls- och tidsmässigt begränsad studierätt för att avlägga en viss studiehelhet.

20 § *Undervisnings- och examensspråk.* Enligt 40 § i självstyrelselagen ska undervisningsspråket vara svenska i skolor som bekostas med allmänna medel och får understöd av sådana, om inte annat bestäms i landskapslag.

Genom en ändring av nuvarande landskapslag om Högskolan på Åland som trädde i kraft den 1 augusti 2023 bestämdes att undervisningsspråket vid högskolan förutom svenska kan vara engelska. Ändringen gjordes framför allt med tanke på planerade och kommande högre yrkeshögskoleutbildningar vilka är avsedda att ha engelska som undervisningsspråk.

4 kap. Behörighet för yrkeshögskolestudier

21 § *Grundläggande behörighet för studier som leder till en yrkeshögskoleexamen.* För att vara behörig för yrkeshögskolestudier ska den studerande ha en allmänbildande gymnasieexamen eller en gymnasieexamen med yrkesinriktning. Bestämmelser om gymnasieexamina finns i landskapslagen om gymnasieutbildning. Även den som har en utbildning från riket eller en utländsk examen som motsvarar de åländska gymnasieexamina är behörig för studier som leder till en yrkeshögskoleexamen.

22 § *Grundläggande behörighet för studier som leder till en högre yrkeshögskoleexamen.* Behörighetskraven för studier som leder till högre yrkeshögskolestudier är dels en yrkeshögskoleexamen eller en högskoleexamen dels minst två års arbetserfarenhet efter examen. Inom vissa konstnärliga områden som hantverk och konstindustri, mediekultur och bildkonst, teater och dans samt musik kan kravet på arbetserfarenhet ersättas med ett krav på konstnärlig verksamhet av en omfattning som motsvarar två års arbetserfarenhet.

23 § *Behörighet för specialiseringsutbildning.* Behörighetskravet för specialiseringsutbildningarna är att den studerande har avlagt en högskoleexamen och är yrkesverksam. Kravet på hur länge den sökande till en specialiseringsutbildning ska ha varit yrkesverksam varierar mellan olika utbildningar. Landskapsregeringen konstaterar att det är till fördel för högskolans konkurrenskraft om villkoren för specialiseringsutbildningarna sammanfaller med reglerna för specialiseringsutbildningar vid yrkeshögskolorna i riket. Det finns inte något krav på en minimitid för yrkesverksamheten för specialiseringsutbildningar i riket enligt 12a § i yrkeshögskolelagen (FFS 932/2014). Med hänvisning till detta föreslår landskapsregeringen inget minimikrav på hur länge yrkesverksamheten ska ha varat för behörighet för specialiseringsutbildning.

24 § *Studier som omfattar särskilda säkerhetskrav.* I riket har man antagit lagstiftning med målsättning att förbättra säkerheten i utbildningen och i det efterföljande arbetslivet, den s.k. SORA-lagstiftningen⁸. Lagstiftningen ökar utbildningsanordnarnas och högskolornas urval av metoder när det gäller olämplighets och säkerhetsfrågor i anslutning till studerande vid vissa noggrant angivna utbildningar. Lagstiftningen innebär att alla utbildningsanordnare följer samma regelverk vid antagning till studier samt indragning och återställande av studierätt, vilket gör att de studerande behandlas så jämnt som möjligt.

SORA-lagstiftningen ger i 26 och 33 §§ i yrkeshögskolelagen utbildningsanordnaren en möjlighet att begränsa antagning eller dra in en studierätt om utbildningen eller yrket omfattar särskilda säkerhetskrav vad gäller

⁸ SORA är en förkortning av det finska begreppet "soveltumattomuuteen ratkaisuja", vilket betyder lösningar vid olämplighet

minderårigas säkerhet, patient- och kundsäkerhet eller trafiksäkerhet, och den studerande på grund av sitt hälsotillstånd eller sin funktionsförmåga inte kan genomföra praktiska uppgifter eller praktik i anslutning till studierna. SORA-lagstiftningen omfattar också bestämmelser i 36 § i yrkeshögskolelagen om narkotikatest som gäller all yrkesinriktad utbildning. I 11 § i förordningen om yrkeshögskolor (FFS 1129/2014) finns bestämmelser om vilka utbildningar som SORA-bestämmelserna ska tillämpas på. Det är utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen inom det humanistiska området, yrkeshögskoleexamen inom social- och hälsoområdet, yrkeshögskoleexamen i idrott och yrkeshögskoleexamen i sjöfart samt yrkespedagogisk lärarutbildning. De flesta examina som omfattas av SORA-lagstiftningen hör till rikets behörighet med stöd av 27 § 13 (handelssjöfart) och 30 (behörighet att vara verksam inom hälso- och sjukvård) punkterna i självstyrelselagen.

Landskapsregeringen anser att det är motiverat att ta in motsvarande bestämmelser i yrkeshögskolelagen med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för vinnande av enhetlighet och överskådlighet och att göra en hänvisning till rikslagstiftningen om vilka utbildningar som ska omfattas.

I 1 mom. konstateras att med studier som omfattar särskilda säkerhetskrav avses studier som omfattar krav på minderårigas säkerhet, patient- eller kundsäkerhet eller trafiksäkerhet, dvs. studier som omfattas av den s.k. SORA-lagstiftningen.

Bestämmelsen i 2 mom. innebär ett undantag från bestämmelserna i 27 § om allmän tillgänglighet till yrkeshögskolestudierna och att hälsotillståndet och funktionsförmågan inte får vara ett hinder för antagning till studier. Bestämmelsen innebär att en sökande som på grund av sitt hälsotillstånd eller sin funktionsförmåga inte kan utföra praktiska uppgifter eller praktik som hör till studierna, i fråga om studier som omfattar sådana särskilda säkerhetskrav som avses i 24 §, inte kan antas. Hindret kan gälla både den fysiska och den psykiska hälsan. Ett tilläggskrav är att den studerandes hinder inte kan undanröjas med rimliga åtgärder. Detta innebär att det hinder den studerande har vad gäller hälsotillståndet eller funktionsförmågan ska prövas för att se om hindret genom olika åtgärder eller anpassning av studierna kan lösas. Grundlagsutskottet konstaterade⁹ vid behandlingen av SORA-lagstiftningen att utskottet anser det vara klart att hälsotillstånd och funktionsnedsättning i vissa fall kan utgöra praktiska hinder för studier men att proportionalitetskravet innebär att bestämmelserna om hinder för antagning som studerande av dessa orsaker måste vara sådana att de inte i onödan begränsar funktionsnedsatta personers möjligheter till utbildning. Bedömningen ska göras i förhållande till diskrimineringsförbudet i grundlagens 6 § 2 mom., bestämmelsen i grundlagens 16 § 2 mom. om att det allmänna ska säkerställa lika möjligheter för var och en att enligt sin förmåga och sina särskilda behov få också annan utbildning än grundläggande utbildning samt artiklarna 24 och 26 i FNs konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Detta innebär att bedömningen av hindren ska vara objektiv och högskolan ska främja tillgängligheten i studierna och försöka lösa praktiska problem som en sjukdom eller en funktionsvariation kan innebära. Även beslut som en annan utbildningsanordnare har fattat om indragning av studierätten för studier som omfattar särskilda säkerhetskrav, är ett hinder för antagning om indragningen beror på skyddet för andras hälsa och säkerhet.

I 3 mom. föreslås en uttrycklig bestämmelse om högskolans skyldighet att informera de sökande om vilka krav på hälsotillstånd och funktionsförmåga som finns för studier som omfattas av särskilda säkerhetskrav. Det ger de sökande möjligheten att själva bedöma om de är lämplig för utbildningen och vilken typ av hälsouppgifter de är skyldiga att lämna till högskolan. Genom information och förhandskontroll av förutsättningarna att delta i studier

⁹ GrUU 60/2010

som omfattas av särskilda säkerhetskrav minskas situationer med studerande som inte är lämpliga för studierna och problem på framtida arbetsplatser.

Vid studier som omfattar särskilda säkerhetskrav i studierna eller i det efterföljande yrket så är den studerande skyldig att, på begäran av högskolan, lämna uppgifter om sitt hälsotillstånd och sin funktionsförmåga. Uppgifter om hälsotillstånd och funktionsförmåga är sådana känsliga uppgifter som avses i 7 § i landskapslagen (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen. I paragrafen hänvisas till artikel 9 i den allmänna dataskyddsförordningen¹⁰ enligt vilken behandlingen av uppgifter om hälsa är förbjuden om inte den registrerade lämnar sitt samtycke och informationen är av betydelse för ansökan till utbildning eller yrkesutövningen. Vid registreringen av känsliga uppgifter är utgångspunkten att nödvändigheten av att behandla personuppgifterna bedöms enligt stränga kriterier.

Den studerande ska också informera högskolan om beslut om indragning av studierätten som en annan utbildningsanordnare har fattat eller pågående behandlingar av indragning av studierätten.

25 § *Undantag från bestämmelserna om behörighet.* Högskolan föreslås ha en möjlighet att i enskilda fall ge en person rätt att antas för studier trots att han eller hon inte uppfyller behörighetskraven om högskolan bedömer att personen har tillräckliga kunskaper och färdigheter för att klara studierna.

5 kap. Ansökning, antagning och inskrivning

26 § *Ansökan.* Den som vill antas för yrkeshögskoleutbildning på Åland ska ansöka om detta hos högskolan. Högskolan besluter om hur och när ansökan ska göras. Landskapsregeringen föreslår att högskolan ska kunna delta i en gemensam antagning tillsammans med högskolorna i riket. I riket sker ansökan till yrkeshögskolor och universitet i Studieinfo-tjänsten som även innehåller information om alla utbildningar. Syftet med bestämmelsen är att öka synligheten i riket för utbildningarna vid högskolan, vilket ökar konkurrenskraften.

27 § *Tillgänglighet och förutsättningar för antagning.* Med utgångspunkt i artikel 24 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är huvudprincipen är att yrkeshögskolestudier ska vara tillgängliga för alla och att den sökandes hälsotillstånd och funktionsförmåga inte får vara ett hinder för att antas för yrkeshögskolestudier. Enligt artikel 24 ska staterna säkerställa ett inkluderande utbildningssystem på alla nivåer och ett livslångt lärande samt att ändamålsenliga stödåtgärder erbjuds i miljöer som erbjuder största möjliga akademiska och sociala utveckling. Det innebär bland annat att praktiska problem som sjukdom, funktionshinder och andra omständigheter i anslutning till hälsotillståndet medför för studierna i första hand ska lösas med hjälp av olika undervisningsarrangemang.

I 2 mom. hänvisas till bestämmelserna i 24 § om studier som omfattar särskilda säkerhetskrav.

28 § *Antagning av studerande.* Det är högskolan som antar studerande. De antas för att avlägga examen eller för att genomföra annan utbildning som inte leder till en examen.

Utöver studeranden som ansökt om att påbörja en utbildning vid högskolan kan högskolan även ta emot överflyttande studerande som antagits för

¹⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG

studier och vars studierätt överförs från en annan högskola eller från en utbildning till en annan inom högskolan.

Högskolan beslutar själv om grunderna för antagningen. De sökande kan delas in i olika grupper utgående från deras utbildningsbakgrund, men likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas på alla sökande inom samma grupp.

Enligt bestämmelsen i 26 § 2 mom. kan högskolan bestämma att antagningen ska ordnas i samarbete med högskolorna i riket. Om antagningen görs i samarbete med högskolorna i riket föreslår landskapsregeringen att undantag ska kunna göras från bestämmelserna i förvaltningslagen för landskapet Åland då beslutet meddelas de sökande. Det innebär att högskolan inte behöver fatta ett regelrätt antagningsbeslut, utan det räcker med att alla sökanden meddelas om antagningens resultat skriftligt. Sedan har de sökande möjlighet att begära ett förvaltningsbeslut inom 30 dagar, till exempel om en sökande vill begära rättelse av beslutet. Syftet med undantaget är att underlätta antagningsförfarandet.

29 § *Rätt att få uppgifter om indragning.* I paragrafen finns bestämmelser om högskolans rätt att, trots sekretessbestämmelser, få uppgifter om behandling av och beslut i ärenden om indragning av studierätten av andra utbildningsanordnare.

Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att den studerande efter det att studierätten indragits av en annan utbildningsanordnare inte kan försöka börja studera inom samma område vid högskolan utan att högskolan får information om en tidigare indragning av studierätten. Tidigare indragning av studierätten ska inte nödvändigtvis förhindra att den studerande antas, men högskolan kan beakta informationen vid lämplighetsbedömningen i anslutning till antagningen av studerande. Bestämmelser om att en studerandes studierätt ska kunna dras in om den studerande hemlighåller information om ett tidigare beslut om indragning av studierätten när informationen har begärts i samband med antagningen av studerande finns i 38 § 1 mom. 3 punkten.

30 § *Mottagning av studieplats.* En sökande får bara ta emot *en* studieplats i utbildningar som leder till examen under samma termin. Det betyder till exempel att en studerande som vill gå två utbildningar inte kan påbörja dessa samma termin, men kan ta emot en studieplats i en utbildning hösten 2024 och sedan en studieplats i annan utbildning våren 2025. Bestämmelsen överensstämmer med bestämmelserna i 28c § i rikets yrkeshögskolelag.

En sökande som fått ett antagningsbesked ska meddela högskolan att han eller hon tar emot studieplatsen. Meddelandet ska göras inom en tid som högskolan bestämmer och som meddelas den sökande då antagningsbeskedet ges. Om den sökande inte meddelat att han eller hon tar emot platsen inom den utsatta tiden så går platsen förlorad.

31 § *Läsårsanmälan och rätt till frånvaro.* Efter antagningsbeskedet ska den sökande, efter att ha meddelat att han eller hon tar emot studieplatsen, även göra en läsårsanmälan där den studerande anmäler sig som närvarande eller frånvarande. Närvar oanmälan ska göras inför varje läsår. En studerande som inte gjort en anmälan om närvaro eller frånvaro förlorar i enlighet med bestämmelserna i 36 § 1 mom. sin studierätt.

Enligt bestämmelserna i nuvarande lag kan en studerande anmäla sig som frånvarande på det sätt som högskolan bestämmer och högst under två läsår i en följd.

Landskapsregeringen konstaterar att frånvaro före det att studierna börjat, minskar sannolikheten för att den studerande alls kommer att inleda sina studier. Frånvaro innan studierna inleds kan också vara problematisk om studieplatser söks för säkerhetsskull men kanske aldrig utnyttjas. De som är frånvarande innan studierna inleds ska beaktas i antal som antas det året det

de facto inleder sina studier, vilket försvårar antagningsprocessen för högskolan. Landskapsregeringen föreslår därför tydligare och mer begränsande bestämmelser om rätten att anmäla sig som frånvarande från studierna. Frånvaro ska endast vara möjlig om den studerande ska fullgöra sin värnplikt, göra civiltjänstgöring eller göra frivillig militärtjänst; vara graviditets- eller föräldraledig eller om den studerande på grund av egen sjukdom eller skada eller någon annan motsvarande orsak inte kan studera. Med någon annan motsvarande orsak avses till exempel särskilda familjeangelägenheter som en anhörigs sjukdom eller skada eller en pandemisituation som begränsar utländska studerandes möjligheter att ta sig till Åland.

32 § *Läsår och terminer.* Högskolans läsår börjar den 1 augusti och varar till den 31 juli. Uppdelningen i terminer görs av högskolan. Läsåret 2023-2024 pågår höstterminen från 21 augusti 2023 till 12 januari 2024 och vårterminen från 13 januari till 31 maj 2024.

6 kap. Studierätt

I sjätte kapitlet föreslås mera detaljerade och tydliga bestämmelser om studierätten än de knappa bestämmelser som finns i 26 § 2 mom. i nuvarande lag. Bestämmelserna omfattar bestämmelser om vad studierätten innebär, maximal studietid, möjlighet till förlängd studierätt, förlust av studierätt, förnyad studierätt, indragning av studierätten samt återställande av studierätten.

33 § *Studierätt.* Den som antagits för studier som leder till en examen har rätt att genomföra sina studier. Bestämmelser om hur studierna är uppbyggda finns i högskolans utbildningsplan och examensstadga. Högskolan ska enligt 16 § göra upp en utbildningsplan för varje utbildning så att de studerande kan slutföra sina studier inom den målsatta studietiden som motsvarar studiernas omfattning. Högskolan ska enligt 68 § ha en examensstadga med bestämmelser om intyg och betyg och bedömningsgrunder för studieprestationer.

34 § *Maximal studietid.* En studerande som studerar på heltid har rätt att genomföra sina studier inom en tid som är ett år längre än den målsatta studietiden som motsvarar studiernas omfattning enligt 15 §. Detta är den maximala studietiden. För studerande som inte studerar på heltid bestäms det i examensstadgan om hur den maximala studietiden ska bestämmas.

Om en studerande anmält sig som frånvarande med stöd av bestämmelserna i 31 § 2 mom. 1 och 2 punkterna, det vill säga på grund av fullgörande av värnplikt, civiltjänstgöring eller frivillig värnplikt eller på grund av graviditets- eller föräldraledighet, räknas frånvarotiden inte in i studietiden vid en bedömning av om studierna sker inom den maximala studietiden. Om frånvaron skett med stöd av 31 § 2 mom. 3 punkten, det vill säga på grund av att den studerande inte kan studera på grund av egen sjukdom eller skada eller annan motsvarande orsak, räknas en frånvarotid om högst ett läsår inte in i studietiden vid en bedömning av om studierna sker inom den maximala studietiden.

För en överflyttande studerande bestäms den maximala studietiden utgående från den studierätt som den studerande får vid överflyttandet. Vid en bedömning av om studierna sker inom den maximala studietiden beaktas närvarotid och eventuell frånvarotid som den studerade haft innan överflyttningen.

35 § *Förlängd studierätt.* Om en studerande inte kan slutföra sina studier inom den maximala studietiden kan han eller hon ansöka om en förlängning av studierätten. För att studierätten ska kunna förlängas ska den studerande

ha en plan för hur den del av studierna som är kvar ska genomföras. Högskolan ska erbjuda handledning i hur planen ska göras upp. Om högskolan bedömer att planen är realistisk förlängs studierätten. Vid beslutet ska eventuella tidigare förlängningar och den studerandes livssituation beaktas. Faktorer som hör till den studerandes livssituation och som kan beaktas är till exempel egen sjukdom eller svår livssituation, samhälleligt engagemang under studietiden, deltagande i internationellt studentutbyte och praktik, systematisk träning för toppidrott eller andra synnerligen vägande skäl.

36 § Förlust av studierätten. En studerande som inte har gjort en läsårsanmälan förlorar sin studierätt.

Den som inte har slutfört sina studier inom den maximala studietiden eller inom den förlängda studierätten förlorar studierätten blir också av med sin studierätt.

Även den som enligt bestämmelserna i 46 § 3 mom. är skyldig att betala en terminsavgift för sin utbildning men inte betalar avgiften, förlorar sin studierätt. Detta omfattar alltså studeranden som är medborgare i länder utanför EES-området och som går på en engelskspråkig utbildning vid högskolan.

37 § Förnyad studierätt. Om en studerande har förlorat sin studierätt enligt bestämmelserna i 36 §, det vill säga på grund av att den studerande inte gjort en läsårsanmälan, inte betalat sin terminsavgift eller inte avlagt sin examen inom utsatt tid, kan den studerande senare ansöka om förnyad studierätt. Ansökan behöver inte göras i samband med det allmänna antagningsförfarandet enligt bestämmelserna i 26 §.

38 § Indragning av studierätten. I enlighet med de bestämmelser som intagits i 24 § med stöd av den så kallade SORA-lagstiftningen föreslås bestämmelser som gör det möjligt för högskolan att dra in studierätten i vissa fall. Bestämmelserna ger högskolorna möjligheter att dra in en studierätt då studierna omfattar särskilda säkerhetskrav (krav på minderårigas säkerhet, patient- eller kundsäkerhet eller trafiksäkerhet) i utbildningen eller yrket. Syftet med bestämmelserna är att förhindra att en studerande, som är klart olämplig för sitt studieområde och som kan orsaka fara för andra i praktiska uppgifter och praktik, fortsätter med studierna och avlägger examen. Rätten att dra in studierätten gäller för det första då den studerande har visat sig vara uppenbart olämplig för praktiska uppgifter eller praktik i anslutning till studierna genom att i sina studier upprepade gånger eller allvarligt äventyra någon annans hälsa eller säkerhet. För det andra kan studierätten dras in då det är uppenbart att den studerande inte uppfyller förutsättningarna för antagning som studerande på grund av sitt hälsotillstånd eller sin funktionsförmåga och då den studerande vid ansökan om att bli antagen som studerande inte har informerat om beslut om indragning av studierätt i enlighet med 24 § och beslutet skulle ha varit ett hinder för antagning som studerande. Med omständigheter i anslutning till hälsotillståndet som kan leda till indragning av studierätten avses till exempel en allvarlig asocial personlighetsstörning, allvarliga psykotiska störningar där man inte har fått tillräcklig respons på behandling samt allvarligt rusmedelsberoende som inte har fått under kontroll med behandling. Sådana omständigheter i anslutning till hälsotillståndet kan äventyra andras säkerhet. Med omständigheter i anslutning till hälsotillståndet avses inte lindriga mentala störningar som kan anses ha att göra med åldern och livsfasen. Sådana mentala störningar kan med lyckad behandling botas eller avsevärt lindras så att eventuella hinder för yrkesutövning kan undanröjas. Det går inte att dra upp klara diagnostiska gränser för lämpligheten, utan frågan måste alltid bedömas individuellt.

Högskolan föreslås även ha rätt att dra in studierätten om det behövs för att skydda minderåriga och den studerande dömts för vissa brott enligt

strafflagen. Syftet med regleringen är att skydda minderårigas personliga integritet och främja deras personliga säkerhet i överensstämmelse med lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. För att bestämmelsen ska tillämpas förutsätts inte att gärningen skulle ha inträffat eller domen meddelats under studietiden. På bedömningen av indragning av studierätten ska inverka till exempel hur allvarligt det begångna brottet är och hur strängt straff som utdelats för det, förhållandet mellan typen av brott till studieområdet i fråga samt det tidsmässiga förhållandet mellan tidpunkten för brottet och antagningen som studerande. De brott som avses är spridning av pornografisk bild (17 kap. 18 §), sexualbrott (20 kap.), dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter eller grov misshandel (21 kap. 1-3 och 6 §§), grovt rån (31 kap. 2 §) eller narkotikabrott, grovt narkotikabrott, förberedelse till narkotikabrott, främjande av narkotikabrott eller grovt främjande av narkotikabrott (50 kap. 1-4 och 4a §). Den studerande föreslås vara skyldig att visa upp ett straffregisterutdrag på begäran av högskolan. Enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen (FFS 770/1993) har en enskild person rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för en uppgift som avses i 2 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (FFS 504/2002). I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka personen har dömts för spridning av pornografisk bild enligt 17 kap. 18 § i strafflagen eller för sexualbrott enligt 20 kap., för dråp enligt 21 kap. 1 §, för mord enligt 21 kap. 2 §, för dråp under förmildrande omständigheter enligt 21 kap. 3 §, för grov misshandel enligt 21 kap. 6 §, för människohandel enligt 25 kap. 3 §, för grov människohandel enligt 25 kap. 3 a §, för grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller för narkotikabrott enligt 50 kap. i strafflagen. I utdraget antecknas dessutom uppgifter om böter som dömts ut för sådana brott enligt 17 kap. 18 §, 20 kap. eller 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen som har registrerats i det bötesregister som avses i 46 § 1 mom. i lagen om verkställighet av böter (FFS 672/2002). I utdraget antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka personen med stöd av bestämmelser som har gällt före ikraftträdandet av de ovannämnda bestämmelserna har dömts för ett brott som motsvarar ett brott som nämns ovan.

Beslut om indragning ska fattas av högskolans styrelse. Den studerande ska ges möjlighet att bli hörd innan beslutet fattas. Indragning för att den studerande på grund av sitt hälsotillstånd eller sin funktionsförmåga inte kan genomföra praktiska uppgifter eller praktik i anslutning till studierna, kan enligt 38 § 2 mom. endast ske om det hinder som finns vad gäller den studerandes hälsotillstånd eller funktionsförmåga inte kan undanröjas med rimliga åtgärder. Det innebär att högskolan ska utreda tillsammans med den studerande om hindren kan undanröjas till exempel genom en anpassning av studierna. I annat fall ska högskolan och den studerande utreda möjligheten att hitta en annan utbildning. Om den studerande ger sitt samtycke kan han eller hon flyttas till en annan utbildning vid högskolan som han eller hon är behörig för. Då styrelsen fattar ett beslut om indragning av studierätten ska den samtidigt besluta om när beslutet ska verkställas. Beslutet kan verkställas innan det vunnit laga kraft.

39 § Kontroll av hälsotillståndet och funktionsförmågan. I paragrafen finns bestämmelser om högskolans rätt att ålägga den studerandes att genomgå kontroller och undersökningar och att få ett skriftligt utlåtande av en läkare, för att bedöma om den studerandes hälsotillstånd och funktionsförmåga är ett hinder för sådana studier som omfattar särskilda säkerhetskrav som avses i 24 §.

Läkarintyg ska endast krävas av den som antagits för studier och när det är motiverat till följd av lagstiftningen om branschen (till exempel utbildning till sjökaptan eller sjukskötare) eller annars på grund av branschens särdrag. Som innehåll i läkarintyget räcker läkarens bedömning av om sökanden

beträffande hälsotillståndet är lämplig för branschen eller inte. Intyget ska inte innehålla detaljerade uppgifter som sökandens hälsotillstånd. Den studerande kan först uppmanas att själv göra en bedömning av om han eller hon beträffande hälsotillståndet och funktionsförmågan uppfyller de krav som ställs i studierna. Om sedan den sökandes meddelande ger anledning till det, kan högskolan kräva närmare uppgifter om hälsotillståndet för att kunna bedöma den studerandes lämplighet.

40 § *Återställande av studierätt.* Den som fått sin studierätt indragen med stöd av 38 § 1 mom. 2 punkten, det vill säga på grund av att det är uppenbart att den studerande på grund av hälsotillstånd eller funktionsförmåga inte kan genomföra praktiska uppgifter eller praktik i anslutning till studierna och hindret inte kan undanröjas med rimliga åtgärder, kan få studierätten återställd. Studierätten ska återställas om det inte längre finns en orsak att dra in den. Beslutet om återställande av studierätten fattas av högskolans styrelse efter anhållan.

41 § *Uppgifter om indragning och återställande av studierätt.* Skyddet för privatlivet regleras i 10 § i grundlagen enligt vilken vars och ens privatliv, heder och hemfrid är tryggade. Enligt paragrafen ska närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. I 71 § i denna lag finns bestämmelser om tystnadsplikt för styrelsen och de anställda vid högskolan om personliga eller ekonomiska omständigheter som rör en studerande eller dennes familj som kommit fram vid skötseln av uppgifter som rör högskolan, utan skriftligt samtycke av den berörda personen.

I 23 § 1 punkten i offentlighetslagen (2021:79) för Åland bestäms att en myndighet kan lämna ut uppgifter ur sekretessbelagda myndighetshandlingar om det i lag särskilt tagits in uttryckliga bestämmelser om rätten att lämna ut och få sekretessbelagda uppgifter.

I paragrafen föreslås bestämmelser om högskolans skyldighet att, trots sekretessbestämmelserna, ge uppgifter till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården om indragningar och återställande av studierätter. Detta är motiverat av de särskilda kraven på kund- och patientsäkerhet inom social- och hälsovården.

7 kap. Betyg, bedömning och tillgodoräknande av studier

42 § *Intyg och examensbetyg.* I paragrafen finns bestämmelser om rätten att få ett intyg över studieprestationerna samt examensbetyg över avlagd examen. Intygen och betygen utfärdas av högskolan.

I 4 mom. föreslås en förordningsfullmakt enligt vilken bestämmelser om intyg och betyg kan utfärdas i landskapsförordning.

43 § *Bedömning av studieprestationer.* Enligt bestämmelserna i 67 § ska högskolan ha en examensstadga där bestämmelser om bedömningsgrunder för studieprestationer ska ingå.

Den studerande har enligt första momentet i denna paragraf rätt att få reda på hur bedömningsgrunderna har tillämpats på hans eller hennes studieprestation. Alla studieprestationer som bevarats ska förvaras i minst sex månader från att resultatet blev offentligt.

44 § *Tillgodoräknande av studier.* I paragrafen finns bestämmelser om rätten att räkna sig tillgodo studier vid en annan högskola eller läroanstalt eller ersätta studier med andra studier eller med kunskap som visats på något annat sätt (validering). Valideringen innebär att den studerande undviker överlappande studier och kan förkorta sin studietid. Enligt bestämmelsen ska högskolan fatta beslut om hur valideringen ska ske och landskapsregeringen

konstaterar att det är av stor vikt att bestämmelserna är heltäckande och transparenta och behandlar de studerande lika. Riktlinjer för hur valideringen går till och förutsättningar för validering har antagits av högskolan i en validerings handbok.

8 kap. Avgifter för undervisning och utbildning

45 § *Avgiftsfri utbildning.* All utbildning som sker på svenska och leder till en yrkeshögskoleexamen är avgiftsfri för den studerande.

46 § *Undervisning och utbildning som kan avgiftsbeläggas.* För annan undervisning och utbildning än den som är avgiftsfri enligt 45 § kan avgifter tas ut. Beslut om avgifterna fattas enligt bestämmelserna i 2 mom. av högskolans styrelse i enlighet med landskapslagen (1993:27) om grunderna för avgifter till landskapet.

Enligt 4 § i lagen om grunderna för avgifter till landskapet ska avgifter för offentligrättsliga prestationer beräknas så att full kostnadstäckning uppnås. Om det finns grundad anledning av orsaker som hänför sig till hälso- och sjukvård, sociala ändamål, miljövård, utbildningsverksamhet eller allmän kulturverksamhet eller orsaker som kan jämföras med dessa kan landskapsregeringen bestämma att en avgift allmänt uppbärs så att full kostnadstäckning inte uppnås eller att avgift inte uppbärs. Om det finns skäl kan landskapsregeringen bestämma att en avgift, som annars ska fastställas så att full kostnadstäckning uppnås, fastställs till ett högre belopp eller att en prestation som ska vara avgiftsfri beläggs med avgift. De kostnader som läggs till grund när en avgift bestäms får inte vara högre än vad en ändamålsenlig kvalitetsnivå förutsätter. Enligt 5 § bestäms priserna för andra prestationer än de som nämns i 4 § enligt företagsekonomiska grunder. Enligt 6 § är det landskapsregeringen som beslutar vilka prestationer som är avgiftsbelagda och fastställer storleken på avgifterna.

I riket finns en bestämmelse i 13 a § yrkeshögskolelagen om att yrkeshögskolorna ska ta ut en avgift på minst 1 500 euro per läsår av studerande från länder utanför EES-området och som antagits till en utbildning som ges på något annat språk än finska eller svenska och som leder till yrkeshögskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen. Som framgår av den jämförande tabellen nedan är det faktiska uttaget av avgifter betydligt högre än den minimisumma som fastställs i lagen. Av tabellen framgår även avgifter som vissa större universitet och motsvarande skolor i Europa tar ut av studerande från länder utanför EES-området.

Tabell 3: Jämförelse av ett antal större skolors avgifter per studieår för studerande från länder utanför EES-området

LAND	SKOLA	AVGIFT/LÄSÅR	STIPENDIUM?
FINLAND	Novia	10 000-15 000 e	Ja
	Arcada	9 500 e	Ja
	Helsingfors universitet	13 000-18 000 e	Ja
NORGE	Oslo universitet	Ca 17 000-24 000 e	Ja
SVERIGE	Stockholms universitet	Ca 8 000-12 000 e	Ja för master-studerande
DANMARK	Köpenhamns universitet	10 000-17 000 e	Ett nationellt stipendiesystem
ISLAND	Islands universitet	Avgiftsfritt	Ja
TYSKLAND	Stor skillnad mellan privata och offentliga skolor	10 000-40 000 e 0-4 000 e	Ett nationellt stipendiesystem
SPANIEN	Universitat de Barcelona	4 000-6 000 e	

FRANKRIKE	Paris Sciences et Lettres University	170-243 e för alla	Ja
-----------	---	--------------------	----

I riket tillsatte undervisnings- och kulturministeriet i juli 2023 en arbetsgrupp med uppgift att bereda en höjning av terminsavgifterna för högskolestuderande från länder utanför EES-området. Syftet med de högre avgifterna är att höja terminsavgifterna så att de täcker alla kostnader och minska möjligheterna att kringgå skyldigheten att betala terminsavgift. Avsikten är att ett lagförslag ska presenteras i slutet av april 2024.

Med hänvisning till detta föreslår landskapsregeringen en uttrycklig bestämmelse om att högskolan ska ta ut en avgift av studerande vid högskolans utbildningar på engelska så att minst full kostnadstäckning uppnås. Landskapsregeringen föreslår även att det såsom idag ska finnas ett förbud mot att ta ut avgifter av medborgare i länder inom EES-området. Bestämmelser om detta finns i 47 §.

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Enligt 6 § 2 mom. i grundlagen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Riksdagens grundlagsutskott har konstaterat att de bestämmelser i grundlagen som gäller likabehandling och förbud mot diskriminering inte hindrar all åtskillnad mellan människor. Det väsentliga är om det är möjligt att motivera åtskillnaden mellan människor på ett sätt som är godtagbart med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna¹¹. Tillgodoseendet av en annan grundläggande fri- och rättighet har av grundlagsutskottet ansetts som godtagbar grund för åtskillnad. Som godtagbara grunder har också ansetts andra betydande offentliga eller samhällseliga intressen. Vid bedömningen av särbehandling måste uppmärksamhet fästas inte bara vid om en viss åtgärd är godtagbar för att nå ett visst mål, utan också vid om regleringen är rätt proportionerad. Riksdagens grundlagsutskott har även påpekat att de godtagbara argumenten måste stå i ett sakligt och nära samband med lagens syfte¹².

I och med förslaget att avgifter ska tas ut för studier som inte är på svenska av andra än medborgare från EES-området så att minst full kostnadstäckning uppnås, försätts medborgare i stater inom EES-området och därmed jämförbara personer i en mer fördelaktig ställning än medborgare från andra stater. Bestämmelsen hänför sig till rättsakter och skyldigheter som binder Finland som medlem i Europeiska unionen och bygger på ömsesidighet. Riksdagens grundlagsutskott har i sin tolkningspraxis sett detta som ett acceptabelt skäl enligt grundlagens 6 § 2 mom. för att särbehandla medborgare i olika länder¹³.

I 4 mom. föreslås en bestämmelse om att högskolan ska ta ut en avgift för uppdragsutbildning som åtminstone motsvarar full kostnadstäckning.

I 5 mom. föreslås med anledning av förslaget om att högskolan ska ta ut avgifter för engelskspråkig utbildning av studerande från länder utanför EES-området, en bestämmelse om att högskolan kan ha ett stipendiesystem för att stödja studerande som deltar i avgiftsbelagd examensutbildning. Genom bestämmelsen tillgodoses kravet i 16 § 2 mom. i grundlagen på att det allmänna genom lag ska säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning, trots att möjligheten att uppbära avgifter för utbildning införs. Enligt förarbetena till grundlagen¹⁴ är bestämmelsen i 16 § 2 mom. inte ett hinder för att ta ut utbildningsavgifter och förutsätter inte

¹¹ GrUU 18/2010

¹² GrUU 44/2010

¹³ GrUU 11/2009

¹⁴ RP 309/1993

heller ett studiestödssystem, om det på något annat sätt är möjligt att se till att de som har det sämst har en realistisk möjlighet till utbildning. I och med att landskapsregeringen föreslår att högskolan ska kunna ha ett stipendiesystem kan det inte anses att de föreslagna bestämmelserna utesluter någon på grund av den ekonomiska situationen från studier vid högskolan på ett sätt som står i strid med grundlagen.

47 § *Förbud att ta ut avgifter.* I paragrafen föreslås bestämmelser om att avgifter inte får tas ut av medborgare i EES-området eller personer som har EU-blåkort eller uppehållstillstånd enligt utlänningslagen. EU-blåkort är ett uppehållstillstånd enligt direktivet om högkvalificerad anställning¹⁵ som en medlemsstat i Europeiska unionen beviljar en medborgare från tredjeland och som berättigar till vistelse och arbete på medlemsstatens territorium. Blåkort kan beviljas den som kommer till Finland för en högkvalificerad anställning som ska pågå i minst ett år, har avlagt en högskoleexamen som har förutsatt minst tre års studier och får en lön på minst 5457 euro per månad (år 2024).

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om att begreppet familjemedlem definieras i enlighet med utlänningslagens bestämmelser. Enligt 37 § i utlänningslagen anses som familjemedlem, maken till en i Finland bosatt person samt ett ogift barn under 18 år vars vårdnadshavare den i Finland bosatta personen eller dennes make är. Om den person som är bosatt i Finland är ett minderårigt barn, är barnets vårdnadshavare en familjemedlem. Som familjemedlem anses också en person av samma kön, om partnerskapet har registrerats nationellt. Med makar jämställs personer, oavsett kön, som fortlöpande lever i gemensamt hushåll under äktenskapsliknande förhållanden. En förutsättning är att de har bott tillsammans minst två år. Boendetid förutsätts inte, om personerna i fråga gemensamt har vårdnaden om ett barn eller om det finns andra vägande skäl. Med ett sådant barn som avses i definitionen i 37 § 1 mom. jämställs ett ogift barn under 18 år som barnets vårdnadshavare de facto har vårdnaden om och som är i behov av faktisk omvårdnad den dag då ansökan om uppehållstillstånd avgörs, men angående vars vårdnadsförhållande det inte kan fås någon officiell utredning (fosterbarn). För att barnet ska kunna jämföras med ett sådant barn som avses i 1 mom. krävs det dessutom tillförlitlig utredning om att barnets tidigare vårdnadshavare bevisligen är döda eller försvunna och om att det förelegat ett faktiskt vårdnadsförhållande mellan barnet och anknytningspersonen eller dennes make innan anknytningspersonen anlände till Finland. I det fall att anknytningspersonen är ett fosterbarn som befinner sig i Finland krävs det tillförlitlig utredning om att det funnits ett faktiskt vårdnadsförhållande innan anknytningspersonen anlände till Finland.

48 § *Direkt utsökbarhet av avgifter.* I paragrafen föreslås en bestämmelse om att de avgifter som tas ut av de studerande ska vara direkt utsökbara. Det innebär att obetalda avgifter kan drivas in genom utsökning i enlighet med bestämmelserna i utsökningsbalken (FFS 705/2007).

49 § *Ränta på avgifter.* I paragrafen föreslås en bestämmelse om att ränta får tas ut av studerande för avgifter som inte betalats på förfallodagen. Enligt 4 § i räntelagen (FFS 633/1982) ska gäldenären vid dröjsmål med betalning av gäld betala en årlig dröjsmålsränta på det försenade beloppet. Räntan är sju procentenheter högre än den referensränta som Europeiska centralbanken tillämpar.

¹⁵ Rådets direktiv 2009/50/EG om villkor för tredjelandmedborgares inresa och vistelse för högkvalificerad anställning

9 kap. Studerande vid högskolan

50 § *Studerandekår*. Enligt bestämmelserna i nuvarande lag tillhör alla studerande automatiskt studerandekåren. Högsta domstolen konstaterade i sitt utlåtande¹⁶ över lagen att bestämmelsen griper in i den grundlagsskyddade föreningsfriheten enligt 13 § 2 mom. i grundlagen. Föreningsfriheten innebär en rätt att utan tillstånd bilda föreningar, höra till eller inte höra till föreningar och delta i föreningars verksamhet. Högsta domstolen konstaterade dock att man tagit in en motsvarande bestämmelse i den dåvarande universitetslagen (FFS 645/1997_upphävd) och att ingreppet i föreningsfriheten godkänts av riksdagen.

Vid revideringen av grundlagens bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna konstaterade man i förarbetena¹⁷ att det är tillåtet att i lag stifta om medlemskap i en offentligrättslig förening men att man kan anse att stadgandet om föreningsfrihet i grundlagen talar för en återhållsam inställning till tvångsmedlemskap. Då den nya universitetslagen antogs påpekade man i förarbetena¹⁸ att grunderna för studentkårens ställning preciseras och att studentkårens offentliga uppgifter nämns i bestämmelsen, eftersom riksdagens grundlagsutskott har ansett detta vara en förutsättning för användningen av normal lagstiftningsordning för ett automatiskt medlemskap i studentkåren. Grundlagsutskottet påpekade i sitt utlåtande¹⁹ över lagförslaget att bestämmelsen om det automatiska medlemskapet är konstitutionellt betydelsefull, eftersom den inskränker föreningsfriheten som är tryggad i grundlagen. Utskottet konstaterar att man i sin tolkning av grundlagens föreningsfrihet har utgått från att den allmänna principen för medlemskap i en förening inte kan vara att det bestäms automatiskt utan det ska bygga på frivillighet och en explicit viljeyttring. Men utskottet konstaterar att man med hänvisning till förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna i sina tidigare utlåtanden²⁰ bedömt att ett obligatoriskt medlemskap i studentkåren i sig är acceptabelt ur grundlagssynvinkel, inte minst som studentkåren redan länge har betraktats som en del av det självstyrande universitetet och den har spelat en betydande roll i universitetets förvaltning. Dock måste lagförslaget innehålla skrivningar om studentkårens offentliga uppgifter. Med hänvisning till att grundlagsutskottet ansett att tvångsmedlemskapet i universitetslagen fyllde kraven om föreningsfrihet konstaterade högsta domstolen att även bestämmelsen i landskapslagen om Högskolan fyller kraven och kan ingå i lagen.

I samband med reformen av yrkeshögskolelagstiftningen år 2014 konstaterade grundlagsutskottet i sitt utlåtande²¹ att frågan om ett obligatoriskt medlemskap i en studerandekår är betydelsefullt med hänsyn till den grundlagsskyddade föreningsfriheten enligt 13 § 2 mom. i grundlagen. Man konstaterade att bestämmelsen i grundlagen därmed ger ett skydd för negativ föreningsfrihet, det vill säga för rätten att *inte* höra till en förening. Utskottet konstaterar att bestämmelsen enligt förarbetena till den grundlagsbestämmelsen²² inte utgör ett absolut hinder för att man på lagstiftningsväg bildar offentligrättsliga föreningar med en offentlig uppgift eller att man genom lag stadgar om medlemskap i en sådan förening. Å andra sidan konstateras det i förarbetena att bestämmelsen om föreningsfrihet i grundlagen också i det fallet talar för en återhållsam inställning till tvångsmedlemskap. Utskottet

¹⁶ OH 2002/67

¹⁷ RP 309/1993

¹⁸ RP 7/2009, detaljmotiveringen till 43 §

¹⁹ GrUU 11/2009

²⁰ GRUU 3/1997, 39/2004 och 74/2002

²¹ GrUU 24/2014

²² RP 309/1993, s. 64

konstaterar i utlåtandet att grundlagsutskottet i sina tidigare tolkningar av föreningsfriheten²³ har utgått från att den allmänna principen för medlemskap i en förening är den att medlemskapet inte kan vara automatiskt och en direkt följd av bestämmelserna i lagen. Utgångspunkten för föreningsfriheten är en frivillig anslutning till en förening grundad på en uttrycklig viljeyttring. Man kan avvika från de utgångspunkterna bara om det finns särskilda, med tanke på föreningsfriheten godtagbara skäl till det, som ett motiverat behov att inrätta en förening för en offentlig uppgift. Då det gäller obligatoriskt medlemskap i en studentkår ansåg utskottet²⁴ att man bör söka lösningar som överensstämmer med grundlagen, det vill säga lösningar som inte bygger på obligatoriskt medlemskap.

Grundlagsutskottet har två gånger²⁵ bedömt obligatoriskt medlemskap i yrkeshögskolors studerandekårer och ansett att förslagen till bestämmelser om obligatoriskt medlemskap strider mot den grundlagsfästa föreningsfriheten. Utskottet har då framhållit att en yrkeshögskolas studerandekår inte är en traditionell del av yrkeshögskolan på samma sätt som studentkåren vid ett universitet, utan bestämmelserna om studerandekårer och obligatoriskt medlemskap i dem är nya. Enligt utskottets uppfattning var bland annat uppgiften att ordna val av studeranderepresentanter i yrkeshögskolans styrelse och i andra kollegiala organ en offentlig uppgift som lämpar sig för en studerandekår, men utskottet konstaterade att detta dock inte kräver att medlemskapet i studerandekåren är obligatoriskt. Det kan föreskrivas genom lag att det hör till studerandekåren att ordna val trots att medlemskapet är frivilligt i överensstämmelse med föreningsfriheten. Utskottet menade att avgränsningen av den föreslagna negativa föreningsfriheten inte uppfyller proportionalitetskravet för en begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna, eftersom ett i och för sig godtagbart mål, att välja studeranderepresentanter, kan uppnås med medel som ingriper mindre i de grundläggande fri- och rättigheterna. Utskottets slutsats var att bestämmelsen om tvångsmedlemskap strider mot den grundlagsskyddade föreningsfriheten och att medlemskapet måste vara frivilligt för att lagen skulle kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Landskapsregeringen konstaterar att grundlagsutskottets syn på frågan om tvångsmedlemskap i en studerandekår inte är helt entydig och att den varierat med tiden samt att man skiljer på universitet och yrkeshögskolor. Landskapsregeringen föreslår att medlemskapet i studerandekåren vid högskolan ska vara frivilligt i enlighet med grundlagens skydd för föreningsfriheten. De studerande som studerar vid en utbildning som leder till en examen ska ha rätt att höra till studerandekåren medan övriga studerande kan godkännas som medlemmar av kåren.

Studentkårens syfte är dels att vara en förenande länk för de studerande, dels att som en betydelsefull del i yrkeshögskolesamfundet medverka i utvecklingen av verksamheten vid högskolan och bidra till att de allmänna målen för yrkeshögskoleutbildningen som framgår av 3 § förverkligas. Det innebär att studerandekåren deltar i den fostrande roll som högskolan har. I syfte att stärka de studerandes inflytande på studerandehälsovård föreslås att en bestämmelse i 4 mom. om att studerandekåren kan delta i utvecklingen av studerandehälsovården. Bestämmelsen i 30 § i landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård föreslås samtidigt ändrad så att Ålands hälso- och sjukvård uttryckligen ska samarbeta med företrädare för de studerande då studerandehälsovården ordnas.

Studerandekåren utser enligt 3 mom. de studerandes företrädare i högskolans styrelse och andra organ.

²³ GrUU 1/1998

²⁴ GrUU 37/1997

²⁵ GrUU 74/2002, GrUU 39/2004

Studentkårens får ett understöd av högskolan för sin verksamhet och kåren har även rätt att uppbära medlemsavgifter.

51 § *Studiemiljön*. I paragrafen föreslås bestämmelser om att de studerande uttryckligen ska ha rätt till en trygg studiemiljö med studiero. En trygg inlärningsmiljö är grunden för en högklassig och resultatrik verksamhet i alla utbildningsmiljöer. En liknande bestämmelse finns för det övriga utbildningssystemet på Åland. I landskapslagen om barnomsorg och grundskola bestäms för barnomsorgen i 3 § i del I att verksamhetskulturen ska främja en trygg, säker, hälsosam och inspirerande miljö med arbetsro och för grundskolan i 58 § i del III att alla elever har rätt till en trygg lärmiljö som präglas av säkerhet, trygghet och studiero under hela dagen. I 36 § i landskapslagen om gymnasieutbildning bestäms att den studerande har rätt till undervisning enligt läroplan samt rätt till en trygg studiemiljö. I 10 kap. finns bestämmelser om åtgärder som högskolan kan vidta för att bevara studiemiljön trygg och säker. För att förverkliga en trygg studiemiljö kan högskolan även ha en ordningsstadga eller andra interna ordningsbestämmelser.

52 § *Likabehandling*. Med stöd av landskapslagen (2022:43) om tillämpning av diskrimineringslagen tillämpas rikets diskrimineringslag (FFS 1325/2014) på Åland. Enligt 6 § ska utbildningsanordnare bedöma hur deras verksamhet påverkar olika befolkningsgrupper och hur likabehandling i övrigt uppnås i deras verksamhet, samt vidta de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. De främjande åtgärderna ska vara effektiva, ändamålsenliga och proportionerliga med beaktande av läroanstaltens verksamhetsmiljö, resurser och övriga omständigheter. En utbildningsanordnare ska se till att varje läroanstalt har en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling.

Med stöd av landskapslagen (1989:27) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män tillämpas rikets lag om jämställdhet (FFS 609/1986) på Åland. Enligt 6 § ansvarar utbildningsanordnaren för att det i samarbete med personalen och eleverna eller de studerande årligen utarbetas en jämställdhetsplan för läroanstalten. Jämställdhetsplanen ska innehålla en redogörelse för jämställdhetsläget vid läroanstalten, åtgärder som behövs för att främja jämställdheten samt en utvärdering av hur åtgärderna i en tidigare jämställdhetsplan har genomförts och av resultaten. Särskilt avseende ska fästas vid antagningen av elever och studerande, ordnandet av undervisningen, skillnaderna i inlärning och bedömningen av studieprestationer samt vid förebyggande och undanröjande av sexuella trakasserier och trakasserier på grund av kön.

Landskapsregeringen betonar det viktiga i att alla behandlas lika och att de planer som ska göras upp enligt annan lagstiftning görs. Landskapsregeringen föreslår även en uttrycklig bestämmelse i denna lag om att alla studerande ska behandlas lika och att ingen får diskrimineras.

53 § *Tystnadsplikt för studerande*. Enligt 20 § i offentlighetslagen finns bestämmelser om sekretess, tystnadsplikt och andra nödvändiga begränsningar av offentligheten i myndigheternas verksamhet. Enligt 3 § gäller bestämmelserna om handlingssekretess, tystnadsplikt och förbud mot nyttjande även praktikanter eller andra som verkar hos en myndighet. Enligt 3 kap. 4 § i arbetsavtalslagen får arbetstagaren inte obehörigen utnyttja arbetsgivarens företagshemligheter eller röja dem för någon annan.

Landskapsregeringen föreslår en uttrycklig bestämmelse om att de studerande vars utbildning helt eller delvis ordnas på en arbetsplats ska omfattas av samma bestämmelser om tystnadsplikt som arbetstagare och tjänstemän. Bestämmelsen innebär att det inte behöver göras upp särskilda sekretessavtal för de studerande då de gör sin praktik.

10 kap. Åtgärder för en trygg studiemiljö

För att säkra de studerandes, och det övriga yrkeshögskolesamfundets, rätt till en trygg studiemiljö föreslås i detta kapitel vissa åtgärder som högskolan kan vidta vid störningar, vid hotfullt eller våldsamt beteende eller om någon äventyrar någon annans hälsa och säkerhet. De åtgärder som kan vidtas är begränsningar av rätten att delta i undervisningen, avhållande från studier, skriftlig varning, avstängning och narkotikatest. Landskapsregeringen betonar att rätten till studiero gäller i förhållande till hela yrkeshögskolesamfundet. Det vill säga alla, inte bara de studerande utan även lärare och övrig personal, ska verka för en trygg studiemiljö.

54 § *Begränsning av rätten att delta i undervisningen.* I paragrafen finns bestämmelser om när en studerande tillfälligt kan bli ombedd att lämna det rum där undervisningen ordnas och om att en studerandes rätt att delta i undervisningen kan begränsas under högst tre arbetsdagar. Om den studerande inte följer en uppmaning av avlägsna sig eller inte avlägsnar sig efter ett beslut om begränsning av undervisningen kan den studerande avlägsnas från undervisningsutrymmet eller från högskolans område. De åtgärder som vidtas från högskolans sida ska stå i proportion till den studerandes olämpliga beteende. Maktmedel får endast användas om det är försvarbart med beaktande av helhetssituationen och den som använt sig av maktmedel ska lämna en skriftlig redogörelse över detta till högskolans styrelse. Med maktmedel avses användningen av fysisk styrka för att kontrollera en person som vägrar följa de beslut som fattats eller gör motstånd. Bestämmelserna om maktmedel ska tillämpas strikt. Maktmedelsredskap får inte i något fall användas.

55 § *Avhållande från studier.* I paragrafen finns bestämmelser om när en studerande kan avhållas från undervisningen under en viss tid.

En studerande kan avhållas från undervisningen, om han eller hon vägrat visa upp ett straffregisteruppdrag i enlighet med bestämmelserna i 38 § 2 mom., tills han eller hon visar upp registerutdraget. Detta är situationer då studierna eller studierelaterad praktik i väsentlig utsträckning förutsätter arbete med minderåriga och det är motiverat att begära in ett straffregisterutdrag i syfte att skydda minderåriga.

En studerande som vägrar genomgå kontroller och undersökningar i enlighet med bestämmelserna i 39 § 1 mom., kan avhållas från studierna tills han eller hon genomgått kontrollerna eller undersökningarna. Detta gäller studier som omfattar särskilda säkerhetskrav och där det finns en befogad anledning att misstänka att en studerande har ett sådant hinder vad gäller hälsotillståndet eller funktionsförmågan som avses i 24 § 2 mom. Slutligen kan en studerande som vägrar visa upp intyg över narkotikatest i enlighet med bestämmelserna i 59 § 1 mom. avhållas från studierna tills han eller hon visar upp intyget.

56 § *Skriftlig varning.* I paragrafen finns bestämmelser om när en studerande kan ges en skriftlig varning. Det är om eleven stör undervisningen, betar sig våldsamt eller hotfullt, gör sig skyldig till fusk eller i övrigt bryter mot ordningsstadgan eller andra ordningsbestämmelser vid högskolan, inte visar upp narkotikatest enligt bestämmelserna i 58 § 1 mom. eller har använt narkotika för andra än medicinska ändamål så att funktionsförmågan är nedsatt enligt en utredning som avses i 58 § 3 mom.

57 § *Avstängning för viss tid.* Om de förseelser som kan medföra en skriftlig varning är allvarliga eller om den studerade trots en skriftlig varning inte

upphör med sitt olämpliga beteende kan den studerande stängas av från studierna för högst ett år.

58 § *Narkotikatest*. Till den SORA-lagstiftning som antagits i riket, och som redogörs för i motiveringarna till 24 §, hör även bestämmelser om narkotikatest. Bestämmelserna motsvarar i praktiken bestämmelserna i lagen om integritetsskydd i arbetslivet (FFS 759/2004). Bestämmelser om narkotikatest finns i rikets universitetslag och yrkeshögskolelag. Syftet med testerna är att förbättra studiesäkerheten och säkerheten i arbetet. Landskapsregeringen anser det motiverat att ta in motsvarande bestämmelser i denna lag.

I paragrafen finns bestämmelser om när högskolan kan ålägga en studerande att visa upp ett intyg över narkotikatest. Begäran om test förutsätter att det finns en grundad anledning att misstänka att den studerande är påverkad av narkotika eller beroende av narkotika. Det innebär att det inte är bevisat utan att misstanke finns baserat på iakttagelser till exempel av en lärare om den studerandes uppträdande eller prestationer eller på respons från andra studerande eller sen studerandes praktikplats. En förutsättning är även att det är nödvändigt för att klarlägga den studerandes funktionsförmåga och att den studerande sköter uppgifter som kräver särskild noggrannhet, pålitlighet, självständig omdömesförmåga eller god reaktionsförmåga. Dessutom krävs att den studerandes handlande under narkotikapåverkan eller narkotikaberoende allvarligt äventyrar den studerandes eller någon annans liv eller hälsa, allvarligt äventyrar säkerheten i trafiken, allvarligt äventyrar skyddet eller integriteten i fråga om uppgifter som skyddas av sekretessbestämmelserna eller väsentligt ökar risken för olaga handel med och spridning av narkotika som högskolan, landskapsregeringen eller en praktikplats har i sin besittning. Det innebär att intyg endast kan begäras om den studerande utför praktiska uppgifter där ett narkotikabruk kan äventyra de uppräknade omständigheterna. Om en studerande är narkotikapåverkad under en teorilektion uppfylls inte villkoren för testning.

Intyg över narkotikatest ska vara utfärdade av en legitimerad yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården

59 § *Förfarande vid beslutsfattande*. I paragrafen finns bestämmelser om vem som fattar beslut i frågor som gäller åtgärder för en trygg studiemiljö och hur ärendena ska behandlas och vilka beslut som ska registreras. Bestämmelser finns även om vilka beslut som kan verkställas innan de vunnit laga kraft.

11 kap. Högskolans organisation och förvaltning

60 § *Styrelse*. Styrelsen är högskolans högsta förvaltningsorgan. Såsom huvudman för högskolan tillsätter landskapsregeringen styrelsen och bestämmer om styrelsens arvode. Landskapsregeringen utser även ordförande för styrelsen.

Landskapsregeringen föreslår att styrelsens storlek ska minskas. Idag ska styrelsen bestå av högst tio medlemmar, inklusive ordförande och vice ordförande. Nu föreslås att antalet ledamöter ska vara mellan sex och åtta, inklusive ordföranden. Landskapsregeringen anser det motiverat att ha en undre gräns för antalet medlemmar med tanke på förhållandet mellan de externa medlemmarna och de medlemmar som representerar högskolesamfundet. Landskapsregeringen betonar det viktiga i att ledamöterna företräder mångsidig sakkunskap om samhällslivet och om högskolans verksamhet. Det är även av vikt att praktisk erfarenhet av och kunskap om arbets- och näringslivet finns representerad i styrelsen. Två av medlemmarna i styrelsen ska representera yrkeshögskolesamfundet, en ska företräda de studerande och en som företräder personalen.

61 § *Styrelsens uppgifter*. I paragrafen finns bestämmelser om styrelsens uppgifter som högskolans högsta förvaltningsorgan. Enligt sjunde punkten ska styrelsen utse rektor för högskolan. Enligt nuvarande lag utses rektorn av landskapsregeringen på förslag av styrelsen. Eftersom rektorn ska ha styrelsen förtroende anser landskapsregeringen att det är mer ändamålsenligt att styrelsen utser och avsätter rektorn.

62 § *Examensnämnd*. Styrelsen ska tillsätta en examensnämnd med uppgift att handlägga ärenden som gäller rättelse av studieprestationer. Enligt 43 § har den studerande rätt att få veta hur bedömningsgrunderna, som ska fastställas i högskolans examensstadga enligt 67 §, har tillämpats på de egna studieprestationerna. Enligt 74 § får en studerande som är missnöjd med bedömningen av de egna studieprestationerna begära rättelse hos examensnämnden inom 14 dagar från den tidpunkt då den studerande har fått ta del av bedömningsresultaten och av tillämpningen av bedömningsgrunderna.

63 § *Andra organ*. Högskolans föreslås ha rätt att bestämma i instruktionen om andra organ som kan finnas vid högskolan. Ett sådant organ är till exempel kollegiet vars uppgift är att handlägga ärenden som gäller högskolans normala undervisning.

64 § *Instruktion och övriga bestämmelser*. Högskolan ska ha en instruktion. Instruktionen motsvarar det reglemente för högskolan som finns idag. Benämningen föreslås ändras med hänvisning till att instruktion är den benämning som används för yrkeshögskolor i riket.

65 § *Examensstadga*. Högskolan ska ha en examensstadga med övergripande bestämmelser och preciseringar om utbildningarna och studierna. Detta innefattar bestämmelser om utbildningsprogrammen, beskrivningar av de olika examina som kan avläggas, bestämmelser om intyg och betyg och med de bedömningsgrunder som ska användas vid bedömningen av de studerandes studieprestationer.

12 kap. Personal

66 § *Anställningsförhållanden*. Högskolan kan såsom idag ha både offentligt och privaträttsligt anställd personal. Högskolan är en underlydande myndighet till landskapsregeringen och handhar de arbetsgivaruppgifter som enligt tjänstemannalagen ankommer på landskapsregeringen enligt tjänstemannalagen. Beslut om permittering och om omplacering och förflyttning till eller från en landskapsmyndighet fattas av landskapsregeringen, men beslut om omplacering kräver samtycke av högskolan. Omplaceringar och förflyttningar inom högskolan beslutar högskolan själv om.

67 § *Tjänster*. Högskolan ska ha en tjänst som rektor. Rektorn leder verksamheten. Utöver rektorn ska högskolan ha tjänster som överlärare, lektorer och annan personal för undervisning och forskning.

68 § *Rektorn*. I paragrafen finns bestämmelser om rektorns uppgifter. Rektor ska leda verksamheten och fatta beslut i de ärenden som inte bestäms i lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av lag att ska beslutas av någon annan. Rektorn bereder, föredrar och verkställer de ärenden som behandlas i styrelsen. Slutligen är det rektorn som anställer och säger upp personalen vid högskolan. Rektorn kan delegera frågor som gäller anställning av personal samt övriga ärenden för avgörande av ett annat organ vid högskolan.

Rektorn har närvaro- och yttranderätt vid högskolans alla organs sammanträden.

69 § *Undervisnings- och forskningspersonalens allmänna skyldigheter.* Personalen ska sköta de uppgifter de har enligt lag eller enligt bestämmelser som givits med stöd av lagen. Personalen ska även delta i utvecklingen av högskolans verksamhet. Personalen ska tillsammans med de studerande arbeta för att högskolans mål uppfylls. Personalen ansvarar för den egna undervisningen och för att rätten om en trygg studiemiljö ska förverkligas.

70 § *Behörighetskrav.* Behörighetskraven för rektorstjänsten är doktorsexamen, tillräcklig förmåga och yrkesskicklighet samt ledarerfarenhet. I nuvarande lag är behörighetskravet för rektor avlagd licentiatexamen. Licentiatexamen är en akademisk examen på forskarnivå och motsvarar ungefär en halv doktorsexamen. Det är i praktiken ovanligt att någon tar ut en licentiatexamen eftersom forskarutbildningsprogrammen i de flesta länder är uppbyggda så att de direkt leder till doktorsexamen. Om man tar ut en licentiatexamen halvvägs eller helt stannar på den nivån innebär det en avvikelse från den normala processen. Uppgiften som rektor omfattar krävande utvecklingsarbete och förutsätter fördjupade kunskaper om tillämpad forskning. Landskapsregeringen anser att detta sammantaget motiverar ett krav på att rektorn ska ha avlagt doktorsexamen.

I 2 mom. föreslås en förordningsfullmakt så att bestämmelser om behörighetskrav för övrig personal ska utfärdas i landskapsförordning. I förordningen kan vid behov även tas in bestämmelser om lärarnas uppgifter.

13 kap. Särskilda bestämmelser

71 § *Tystnadsplikt och behandling av känsliga uppgifter.* Landskapsregeringen föreslår att det tas in tydliga och detaljerade bestämmelser om tystnadsplikt för styrelsen och personalen vad gäller personliga och ekonomiska omständigheter som gäller en studerande eller dennes familj och hur känsliga uppgifter ska hanteras.

Det är ytterst viktigt att känsliga uppgifter endast hanteras av den vars arbetsuppgifter och ansvar förutsätter det och med samtycke av den person som berörs. Behandlingen av uppgifterna regleras i landskapslagen om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen, som preciserar och kompletterar tillämpningen av EUs allmänna dataskyddsförordning. Vid registreringen av känsliga uppgifter är utgångspunkten att nödvändigheten av att behandla personuppgifterna bedöms enligt stränga kriterier.

I 2 mom. finns bestämmelser om rätten i vissa fall att lämna uppgifter till andra anställda vid högskolan eller till andra landskapsinstanser om det är nödvändigt för den studerandes skolgång. Bestämmelserna ska tillämpas strikt och i enlighet med bestämmelserna om hantering av känsliga uppgifter.

I 3 och 4 mom. finns bestämmelser om vem som får hantera känsliga uppgifter. Endast behandlas av den som bereder ärenden eller fattar beslut i ärenden samt den som ger utlåtanden i ärenden får hantera uppgifterna.

Enligt bestämmelserna i 5 mom. ska högskolan definiera vilka uppgifter som innebär behandling av känsliga uppgifter och förvara uppgifterna separat och avföra dem från registret då det inte länge finns skäl att spara dem, senast efter fyra år.

72 § *Högskolans rätt att få och ge information.* I paragrafen föreslås tydliga och detaljerade bestämmelser om rätten för högskolan att få statistiska uppgifter och andra uppgifter som behövs för att högskolan ska kunna planera och organisera utbildningen. Rätten gäller uppgifter från offentliga myndigheter inom landskapet och kommunerna samt av riksmyndigheter på samma

sätt som yrkeshögskolorna i riket i enlighet med 65 § i yrkeshögskolelagen (FFS 932/2014).

I paragrafen regleras även rätten lämna ut sådana uppgifter om en studerandes hälsotillstånd och funktionsförmåga som är nödvändiga för skötseln av uppgifter. Bestämmelserna ska tillämpas strikt och alltid utgå från grundlagens bestämmelser i 2 kap. 7 § om rätt till integritet och i 10 § om rätt till skydd för privatlivet och följa bestämmelserna i landskapslagen om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen samt vad som är bäst för den studerande.

I 3 mom. finns bestämmelser om rätten att anmäla uppgifter till polisen som är nödvändiga för bedömningen av ett hot mot liv eller hälsa eller för förhindrande av en hotande gärning.

I 4 mom. finns bestämmelser om högskolans skyldighet att ge uppgifter som behövs för utvärdering, utveckling, statistikföring och uppföljning av utbildningen till landskapsregeringen, Ålands statistik- och utredningsbyrå samt de nationella studie- och examensregistret. Det finns även bestämmelser om hur informationen ska överlämnas för att trygga informationssäkerheten.

73 § *Beredskapsplaner*. I paragrafen finns bestämmelser om högskolans skyldighet att se till att verksamheten även kan skötas under exceptionella förhållanden.

14 kap. Ändringssökande

74 § *Rättelseyrkande*. I paragrafen finns bestämmelser om möjligheten att begära rättelse över vissa beslut. Bestämmelser om rättelseförfarande finns i 8 kap. i förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland.

De beslut en studerande eller sökande kan yrka på rättelse över är beslut om antagning enligt 28 §, om förlust av studierätt enligt 36 §, bedömningen av de egna studieprestationerna enligt 43 §, tillgodoräknande av studier enligt 46 § samt beslut av studerandekåren i förvaltningsärenden.

75 § *Besvär*. I paragrafen finns bestämmelser om besvärsgången i enlighet med bestämmelserna i 25 § självstyrelselagen.

76 § *Besvärsförbud*. I paragrafen finns bestämmelser om vilka beslut som inte kan överklagas genom besvär.

15 kap. Ikraftträdelsebestämmelser

77 § *Ikraftträdelse*. Lagen föreslås träda i kraft då det nya läsåret 2024-2025 börjar den 1 augusti 2024.

81 § *Övergångsbestämmelser*. Vissa av de nya bestämmelserna om studierätten innebär en sådan förändring att landskapsregeringen föreslår att de endast ska tillämpas på sådana studerande som inleder sina studier efter att lagen trätt i kraft. Detta är bestämmelserna om maximal studietid i 34 §, om förlängd studierätt i 35 §, om förlust av studierätten i 36 §, om förnyad studierätt i 37 §, om indragning av studierätten i 38 § och om återställande av studierätten i 40 §.

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvård

30 § *Studerandehälsovården*. För att stärka de studerandes roll och inflytande över studerandehälsovården föreslås en komplettering av paragrafen

så att Ålands hälso- och sjukvård ska samarbeta med representanter för de studerande då studerandehälsovården ordnas.

Ikraftträdelse. Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som den nya yrkeshögskolelagen.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lag antas.

1.

YRKESHÖGSKOLELAG för Åland

I enlighet med lagtingets beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

I denna lag finns bestämmelser om yrkeshögskoleutbildning och om Högskolan på Åland.

2 §

Yrkeshögskoleutbildning

Yrkeshögskoleutbildningen bygger på utbildningen på gymnasienivå.

Yrkeshögskoleutbildningen ges för yrkesinriktade expertuppgifter och utgår från de krav arbetslivet och utvecklingen av arbetslivet ställer och vilar på forskning och på konstnärlig och kulturell grund.

3 §

Allmänna mål för yrkeshögskoleutbildningen

Yrkeshögskoleutbildningen ska ge de studerande kunskaper och färdigheter inom det aktuella utbildningsområdet och genom pedagogiskt utvecklingsarbete och fortbildning garantera en god kvalitativ nivå på utbildningen. Yrkeshögskoleutbildningen ska stötta de studerandes yrkesutveckling och ge möjlighet till kontinuerligt lärande.

Utbildningen ska även bidra till att de studerande utvecklas till aktiva, medvetna, kritiska och ansvarskännande samhällsmedlemmar, ge de studerande beredskap för arbetslivet samt förmåga och intresset att följa kunskapsutvecklingen. Utbildningen ska allsidigt utveckla de studerandes kommunikativa och sociala kompetens.

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar, främja principen om alla människors lika värde och jämställdhet mellan könen samt främja internationell förståelse. Utbildningen ska bidra till ett hållbart samhälle.

4 §

Utbildningsanordnare

Yrkeshögskoleutbildning ges vid högskolan. Landskapsregeringen är huvudman för högskolan.

2 kap.

Högskolan på Åland

5 §

Allmänt

Högskolan på Åland (högskolan) är en yrkeshögskola.

6 §

Högskolans uppgift

Högskolans uppgift är att ge sådan yrkeshögskoleutbildning som avses i 2 §. Högskolan kan även ge annan yrkeshögskoleutbildning och bedriva konstnärlig verksamhet.

Högskolan ska utföra sin uppgift i samarbete med näringslivet och det övriga arbetslivet samt med andra högskolor och utbildningsanordnare och samverka med det övriga samhället.

Högskolan kan ordna sin undervisning i samarbete med en annan högskola eller anskaffa undervisningen från en annan högskola. Högskolan ska själv ge största delen av den undervisning som ingår i utbildning som leder till yrkeshögskoleexamina.

Högskolan ska bedriva tillämpad forskningsverksamhet och utvecklings- och innovationsverksamhet som främjar undervisningen, arbetslivet och den regionala utvecklingen.

7 §

Utbildningsavtal

Landskapsregeringen ska vart fjärde år göra upp ett utbildningsavtal med högskolan. Utbildningsavtalet ska göras upp senast inom maj månad.

I utbildningsavtalet ska finnas bestämmelser om

- 1) kvalitativa och kvantitativa resultatmål,
- 2) resurser och prioriteringar,
- 3) verksamhetsstruktur, samt
- 4) resultatuppföljning och rapportering.

Närmare bestämmelser om utbildningsavtalets innehåll kan utfärdas i landskapsförordning.

8 §

Yrkeshögskolesamfundet

Högskolans lärare och övrig personal samt de studerande vid högskolan som studerar vid en utbildning som leder till en yrkeshögskoleexamen bildar tillsammans yrkeshögskolesamfundet.

9 §

Offentlighet

Undervisningen vid högskolan är offentlig. Om det finns en motiverad anledning kan högskolan begränsa allmänhetens möjligheter att följa undervisningen.

10 §

Undervisnings- och forskningsfrihet

Högskolan har undervisnings- och forskningsfrihet. I undervisningen ska de bestämmelser som gäller utbildningen och undervisningen följas.

11 §

Finansiering av verksamheten

Högskolans verksamhet i enlighet med utbildningsavtalet finansieras av landskapsregeringen.

12 §

Kvaliteten på verksamheten och utvärdering

Högskolan ansvarar för att kvaliteten på verksamheten är hög och för den fortlöpande utvecklingen av den utbildning och övriga verksamhet som högskolan ordnar.

Högskolan ska utvärdera utbildningen och den övriga verksamheten. Högskolan ska också regelbundet delta i extern utvärdering av verksamheten och kvalitetssystemen och publicera resultaten av utvärderingarna.

3 kap. Utbildning, undervisning och examina

13 §

Utbildning

Den huvudsakliga yrkeshögskoleutbildningen ordnas inom utbildningsområden som leder till en yrkeshögskoleexamen.

Yrkeshögskoleutbildning kan även ges som specialiseringsutbildning, uppdragsutbildning, fortbildning, öppen högskoleutbildning och övriga fristående studier. Yrkeshögskoleutbildning kan även ordnas som förberedande utbildning för studerande som inte har svenska som modersmål för att ge de studerande språkliga och andra färdigheter som behövs för högskolestudier.

Närmare bestämmelser om omfattningen av de utbildningar som ordnas utfärdas i landskapsförordning.

14 §

Examina

Yrkeshögskoleutbildning leder till en yrkeshögskoleexamen eller en högre yrkeshögskoleexamen. En yrkeshögskoleexamen motsvarar nivå 6 och en högre yrkeshögskoleexamen motsvarar nivå 7 enligt den europeiska referensramen för kvalifikationer (EQF).

Till en yrkeshögskoleexamen fogas namnet på utbildningsområdet och examensbenämningen. Till en yrkeshögskoleexamen fogas förkortningen YH och till en högre yrkeshögskoleexamen fogas förkortningen högre YH.

Närmare bestämmelser om vilka examina som kan avläggas, examensmål och studiernas struktur, mognadsprov samt andra grunder för studierna utfärdas i landskapsförordning.

15 §

Studiernas omfattning

Studiernas omfattning anges enligt ett poängsystem där ett läsårs heltidsstudier motsvarar 60 ECTS-poäng.

Studier som leder till en yrkeshögskoleexamen ska omfatta minst 210 och högst 270 ECTS-poäng och studier som leder till en högre yrkeshögskoleexamen ska omfatta minst 60 och högst 120 ECTS-poäng.

16 §

Utbildningsplaner och målsatt studietid

Högskolan ska göra upp utbildningsplaner för utbildningarna. Planerna ska utformas så att en heltidsstuderande kan slutföra sina studier inom en tid som motsvarar studiernas omfattning enligt 15 § (målsatt studietid).

17 §

Specialiseringsutbildning

Specialiseringsutbildning är utbildning för personer som har en högskoleexamen och som redan varit yrkesverksamma. Specialiseringsutbildningarna främjar professionell utveckling och specialisering med målet att skapa kompetens inom expertområden som saknar utbildningsutbud på marknadsmässiga villkor.

Specialiseringsutbildningar ordnas i enlighet med avtal mellan landskapsregeringen och högskolan.

Specialiseringsutbildningar kan ordnas i samarbete med andra högskolor.

Närmare bestämmelser om specialiseringsutbildningarnas mål och minimiomfattning utfärdas i landskapsförordning.

18 §

Uppdragsutbildning

Uppdragsutbildning är undervisning som leder till en yrkeshögskoleexamen och som beställs och finansieras av landskapsregeringen, ett land, en internationell organisation, ett offentligt samfund, en stiftelse eller en privat sammanslutning för att ordnas för en grupp av studerande. Uppdragsutbildningar som finansieras med landskapets medel ska vara till nytta för det åländska samhället. På studerande som deltar i uppdragsutbildning tillämpas bestämmelserna i 4 kap., 27 § 29 §, 38-41 §§, 52 §, 10 kapitlet, 72-73 §§ samt 12 kapitlet.

Uppdragsutbildning som ges vid högskolan får inte inverka negativt på den utbildning som högskolan ska ge enligt bestämmelserna i 6 §. Högskolan får inte ordna uppdragsutbildning om det är uppenbart att utbildningen beställs för att de som deltar i uppdragsutbildningen ska kunna undvika studerandeantagningen enligt bestämmelserna i 28 §.

19 §

Öppna högskolestudier

Studier som leder till en yrkeshögskoleexamen och för vilka högskolan beviljat den studerande tidsmässigt och innehållsmässigt begränsad studierätt kan bedrivas som öppna högskolestudier eller som andra fristående studier.

20 §

Undervisnings- och examensspråk

Undervisnings- och examensspråket är svenska och engelska.

Även andra språk än svenska och engelska kan användas som undervisningsspråk om detta är förenligt med målen för undervisningen.

4 kap.

Behörighet för yrkeshögskolestudier

21 §

Grundläggande behörighet för studier som leder till en yrkeshögskoleexamen

Behörig för studier som leder till en yrkeshögskoleexamen är den som

- 1) har en examen från en allmänbildande gymnasieutbildning eller gymnasieexamen med yrkesinriktning, eller
- 2) har en utbildning från riket eller en utländsk utbildning som motsvarar kravet i 1 punkten.

22 §

Grundläggande behörighet för studier som leder till en högre yrkeshögskoleexamen

Behörig för studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen är den som

- 1) har avlagt en lämplig yrkeshögskoleexamen eller någon annan lämplig högskoleexamen, och
- 2) har minst två års arbetserfarenhet inom utbildningsområdet efter avlagd yrkeshögskoleexamen eller annan lämplig högskoleexamen.

Inom hantverk och konstindustri, mediekultur och bildkonst, teater och dans samt inom musik kan det i stället för arbetserfarenhet som avses i 1 mom. 2 punkten krävas konstnärlig verksamhet av motsvarande omfattning.

För personer som har avlagt examen på institutnivå eller examen inom yrkesutbildning på högre nivå kan också arbetserfarenhet efter avlagd examen på institutnivå eller examen inom yrkesutbildning på högre nivå beaktas som sådan som avses i 1 mom. 2 punkten.

23 §

Behörighet för specialiseringsutbildning

Behörig för specialiseringsutbildning är den som har avlagt lämplig högskoleexamen och är yrkesverksam.

24 §

Studier som omfattar särskilda säkerhetskrav

Med studier som omfattar speciella säkerhetskrav avses studier som omfattar krav på minderårigas säkerhet, patient- eller kundsäkerhet eller trafiksäkerhet. Närmare bestämmelser om vilka studier som omfattar speciella säkerhetskrav finns i förordningen om yrkeshögskolor (FFS 1129/2014).

En sökande som på grund av hälsotillstånd eller funktionsförmåga inte kan genomföra praktiska uppgifter eller praktik i anslutning till studier som omfattar särskilda säkerhetskrav kan inte antas som studerande om säkerheten vid studierna förutsätter det och hindret inte kan undanröjas med rimliga åtgärder. Ett beslut som en annan anordnare av yrkesutbildning, en yrkeshögskola eller ett universitet fattat om indragning av studierätten för studier som omfattar särskilda säkerhetskrav, är ett hinder för antagning till studier som omfattas av särskilda säkerhetskrav, om indragningen beror på skyddet för andras hälsa och säkerhet.

Högskolan ska informera den som ansöker om att bli antagen som studerande om vilka krav på hälsotillstånd och andra förutsättningar som gäller för studier som omfattas av särskilda säkerhetskrav.

Om studierna eller yrket omfattas av särskilda säkerhetskrav ska den sökande, på begäran av högskolan, lämna sådana uppgifter om sitt hälsotillstånd och sin funktionsförmåga som behövs för beslut om antagning samt information om beslut om eller pågående behandling av indragning av studierätten.

25 §

Undantag från bestämmelserna om behörighet

Även den som inte uppfyller bestämmelserna om behörighet i 21-23 §§ kan antas för studier vid högskolan om högskolan bedömer att personen har tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna.

5 kap.

Ansökan, antagning och inskrivning

26 §

Ansökan

Den som vill antas för studier som leder till en yrkeshögskoleutbildning eller högre yrkeshögskoleutbildning vid högskolan ska ansöka om det inom den tid och i den ordning som högskolan bestämmer.

Högskolan kan bestämma att ansökningen till högskolan helt eller delvis ska ordnas i samarbete med högskolorna i riket genom en gemensam ansökan.

27 §

Tillgänglighet och förutsättningar för antagning

Yrkeshögskolestudierna ska vara tillgängliga för alla. Sökandens hälsotillstånd eller funktionsförmåga får inte vara ett hinder för antagning som sökande.

Bestämmelser om förutsättningar för antagning till studier som omfattar särskilda säkerhetskrav finns i 24 §.

28 §

Antagning av studerande

De studerande antas av högskolan för att avlägga yrkeshögskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen eller för att genomföra specialiseringsutbildning, fortbildning eller fristående studier och kurser.

Högskolan kan även anta överflyttande studerande. Med överflyttande studerande avses studerande som har antagits till studier som leder till högskoleexamen och vars studierätt överförs från en högskola till en annan eller inom en högskola från en utbildning till en annan på så sätt att den examensbenämning som fogas till målexamen ändras. Överflyttande studerande inom högskolan kan antas separat från övriga överflyttande studerande.

Högskolan beslutar om grunderna för antagningen av studerande. De sökande får utgående från olika utbildningsbakgrund delas in i grupper vid antagningen. Likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas på alla sökande i samma grupp.

Om ansökningsförfarandet ordnas i samarbete med högskolorna i riket enligt 26 § 2 mom. kan beslut om att inte anta en sökande lämnas med avvikelse från det som bestäms i 7 kap. förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland om förvaltningsbeslut för att underlätta antagningsförfarandet. Den sökande ska dock meddelas beslutet skriftligen. Sökanden kan inom 30 dagar från det att han eller hon fick meddelandet om resultatet av antagningen skriftligen eller muntligen begära ett sådant förvaltningsbeslut om antagning som studerande som avses i 7 kap. i förvaltningslagen.

29 §

Rätt att få uppgifter om indragning

Högskolan har trots sekretessbestämmelserna rätt att av en annan yrkeshögskola, ett universitet och en utbildningsanordnare få sådana nödvändiga uppgifter om beslut om indragning av den studerandes studierätt och grunderna för detta som förutsätts för bedömning av studierätten.

Högskolan har trots sekretessbestämmelserna rätt att av en annan yrkeshögskola, ett universitet och en utbildningsanordnare få sådana nödvändiga uppgifter om pågående behandling av indragning av studierätten som förutsätts för antagning som studerande, om den studerande har sökt till högskolan som överflyttande studerande.

30 §

Mottagning av studieplats

Den som har antagits som studerande ska inom den tid som högskolan angett meddela högskolan att han eller hon tar emot studieplatsen. I annat fall går studieplatsen förlorad. Den studerandes studietid inleds då den studerande tar emot en studieplats.

En sökande får ta emot endast en studieplats i en utbildning som leder till högskoleexamen bland de utbildningar som börjar samma läsår. Begränsningen gäller inte mottagande av studieplats vid överflyttande av studierätt.

31 §

Läsårsanmälan och rätt till frånvaro

Den studerande ska varje läsår göra en läsårsanmälan som närvarande eller frånvarande på det sätt som högskolan bestämmer. Den som anmäler sig som närvarande antecknas som studerande.

En studerande kan anmäla sig som frånvarande om den studerande

1) fullgör tjänstgöring enligt värnpliktslagen (FFS 1438/2007), civiltjänstlagen (FFS 1446/2007) eller lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor

(FFS 194/1995) eller fullgör sina skyldigheter enligt motsvarande lagstiftning utomlands,

2) är graviditets- eller föräldraledig, eller

3) inte kan studera på grund av egen sjukdom eller skada eller annan motsvarande orsak.

32 §

Läsår och terminer

Högskolans läsår börjar den 1 augusti och slutar den 31 juli och är uppdelat i terminer på det sätt som högskolan bestämmer. Undervisning ges under de perioder som högskolan bestämmer.

6 kap.

Studierätt

33 §

Studierätt

En studerande har rätt att genomföra studier som leder till en yrkeshögskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen på det sätt som bestäms i utbildningsplanen för utbildningen och högskolans examensstadga.

34 §

Maximal studietid

En heltidsstuderande har rätt att genomföra de studier som leder till en yrkeshögskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen inom en tid som är ett år längre än den målsatta studietiden enligt 16 § (maximal studietid). För andra än heltidsstuderande bestäms det i högskolans examensstadga om hur den maximala studietiden fastställs.

Då en studerande anmält sig som frånvarande med stöd av 31 § 2 mom. 1 och 2 punkterna, räknas frånvarotiden inte in i studietiden. Om den studerande anmält sig som frånvarande med stöd av 31 § 2 mom. 3 punkten räknas en frånvarotid på högst ett läsår inte in i studietiden.

En överflyttande studerandes maximala studietid bestäms utgående från den studierätt som den studerande fått vid överflyttandet. I studietiden räknas också sådana närvaro- och frånvaroperioder in som den studerande haft enligt den studierätt som den studerande hade innan överflyttandet.

35 §

Förlängd studierätt

En studerande som inte har slutfört sina studier inom den maximala studietiden enligt bestämmelserna i 34 § kan ansöka om förlängd studierätt för slutförande av studierna.

En ansökan om förlängd studierätt ska innehålla en plan för hur studierna ska slutföras. I planen ska den studerande specificera de studier som ska slutföras och ange en tidtabell för avläggande av examen. Studierätten förlängs om högskolan bedömer att den studerande, med beaktande av återstående studieprestationer samt tidigare beslut om beviljande av förlängd studierätt, har möjlighet att slutföra studierna inom den tid som anges i planen.

Då en ansökan om förlängd studierätt behandlas ska den studerandes livssituation beaktas.

36 §

Förlust av studierätten

En studerande som inte

1) har gjort en läsårsanmälan enligt 31 §,

2) har slutfört sina studier inom den maximala studietiden enligt 34 § eller inom den förlängda studierätt som beviljats enligt 35 §,

- 3) har slutfört sina studier inom den maximala studietiden enligt 34 § och inte har beviljats förlängd studierätt förlorar sin studierätt, eller
4) har betalat sin terminsavgift enligt 46 § 3 mom.

När en överflyttande studerande tar emot en ny studierätt förlorar han eller hon samtidigt den studierätt som låg till grund för överflyttandet.

37 §

Förnyad studierätt

Om en studerande som förlorat sin studierätt senare vill inleda sina studier eller fortsätta de tidigare påbörjade studierna ska han eller hon ansöka om förnyad studierätt hos högskolan. Den studerande kan göra ansökan utan att delta i det ansökningsförfarande som avses i 26 §.

38 §

Indragning av studierätten

Vid sådana studier som omfattar särskilda säkerhetskrav och som avses i 24 § kan högskolan dra in studierätten om

- 1) den studerande har visat sig vara uppenbart olämplig för praktiska uppgifter eller praktik i anslutning till studierna genom att i sina studier upprepade gånger eller allvarligt äventyra någon annans hälsa eller säkerhet,
- 2) det är uppenbart att den studerande på grund av hälsotillstånd eller funktionsförmåga inte kan genomföra praktiska uppgifter eller praktik i anslutning till studierna och hindret inte kan undanröjas med rimliga åtgärder, eller
- 3) den studerande vid ansökan om att bli antagen som studerande har undanhållit sådan information om beslut om indragning av studierätt som avses i 24 § 4 mom. och beslutet skulle ha varit ett hinder för antagning som studerande.

När studierna eller studierelaterad praktik i väsentlig utsträckning förutsätter arbete med minderåriga, kan högskolan dra in studierätten om det behövs i syfte att skydda minderåriga och om den studerande har dömts till straff för ett brott som avses i 17 kap. 18 §, 20 kap., 21 kap. 1–3 eller 6 §, 31 kap. 2 § eller 50 kap. 1-4 eller 4 a § i strafflagen (FFS 39/1889). Den studerande ska på begäran av högskolan visa upp ett straffregisterutdrag enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen (FFS 770/1993).

Beslut om indragning av studierätten fattas av högskolans styrelse. Innan beslut om indragning av studierätten fattas ska ärendet utredas och den studerande ges tillfälle att bli hörd. Högskolan ska i samråd med den studerande utreda den studerandes möjligheter att söka sig till någon annan utbildning. Den studerande kan med sitt samtycke överflyttas till sådan annan utbildning inom högskolan i fråga om vilken den studerande uppfyller antagningsvillkoren.

Ett beslut om indragning av studierätten kan verkställas innan det vunnit laga kraft. Då beslutet fattas ska tidpunkten för verkställigheten samtidigt fastställas.

39 §

Kontroll av hälsotillstånd och funktionsförmåga för bedömning av studierätten

Om det finns en befogad anledning att misstänka att en studerande har ett sådant hinder vad gäller hälsotillståndet eller funktionsförmågan som avses i 24 § 2 mom. och som påverkar studierätten, kan högskolan ålägga den studerande att genomgå kontroller och undersökningar som är nödvändiga för att utreda den studerandes hälsotillstånd och funktionsförmåga. Kontrollerna och undersökningarna ska utföras av en legitimerad yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården och högskolan svarar för kostnaderna för kontrollerna och undersökningarna.

Högskolan har trots sekretessbestämmelserna rätt att för bedömning av studierätten få ett skriftligt utlåtande av en läkare med självständig rätt att utöva yrket som anvisats av högskolan. Av utlåtandet ska framgå att den studerande har genomgått en kontroll eller en undersökning för bestämning av hälsotillståndet och funktionsförmågan samt en bedömning av den studerandes hälsotillstånd och funktionsförmåga med anledning av de krav som studierna ställer.

40 §

Återställande av studierätt

Den som har fått sin studierätt indragen med stöd av 38 § 1 mom. 2 punkten kan anhålla hos högskolan om återställande av studierätten. Studierätten ska återställas om den sökande visar att det inte längre finns en orsak till indragningen av studierätten. Den studerande ska lämna utlåtanden om sitt hälsotillstånd till högskolan. Beslut om återställande av studierätten fattas av högskolans styrelse.

41 §

Uppgifter om indragning och återställande av studierätt

Högskolan är trots sekretessbestämmelserna skyldig att ge Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården sådana uppgifter som är nödvändiga för skötseln av de uppgifter som ålagts verket och som gäller pågående behandling av indragning av studierätten, beslut om indragning av studierätten, överföring till annan utbildning eller beslut om återställande av studierätten, samt grunderna för de beslut som fattats.

7 kap.

Betyg, bedömning och tillgodoräknande av studier

42 §

Intyg och examensbetyg

En studerande vid högskolan har rätt att få ett intyg över sina studieprestationer.

En studerande som uppfyller kraven för en yrkeshögskoleexamen ska få ett examensbetyg över avlagd examen vid högskolan.

Intyg och examensbetyg utfärdas av högskolan. Om utbildningen bedrivs genom samarbete med en annan utbildningssamordnare som ansvarar för utbildningen innehåll utfärdar samarbetspartnern intyg och betyg.

Närmare bestämmelser om intyg och betyg utfärdas i landskapsförordning.

43 §

Bedömning av studieprestationer

Den studerande har rätt att få veta hur bedömningsgrunderna har tillämpats på hans eller hennes studieprestation.

Den studerande ska ges tillfälle att ta del av en skriftlig eller på annat sätt bevarad studieprestation när den har bedömts. Skriftliga och på annat sätt bevarade studieprestationer ska förvaras minst sex månader räknat från den tidpunkt då resultatet offentliggjordes.

44 §

Tillgodoräknande av studier

Då en studerande avlägger examen eller genomför en specialiseringsutbildning, får den studerande räkna sig tillgodo studier som han eller hon har genomfört vid en annan högskola i riket eller utomlands eller vid en annan läroanstalt samt ersätta studier som hör till en examen eller specialiseringsutbildning med andra studier på samma nivå, i enlighet med vad högskolan

beslutar. En studerande får räkna sig tillgodo studier samt ersätta studier som hör till en examen eller en specialiseringsutbildning också genom kunskaper som visats på något annat sätt, i enlighet med vad högskolan beslutar.

8 kap. Avgifter för undervisning och utbildning

45 §

Avgiftsfri utbildning

Den yrkeshögskoleutbildning på svenska som leder till yrkeshögskoleexamen och urvalsproven i anslutning till antagningen av studerande är avgiftsfri för den studerande. Praktik som ingår i denna utbildning ska bekostas av högskolan i den omfattning som högskolan beslutar.

46 §

Undervisning och utbildning som kan avgiftsbeläggas

Avgifter kan tas ut för annan undervisning och för annan utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen än den som avses i 45 §. Internationella tester för sökande till utbildningar som inte ges på svenska kan vara avgiftsbelagda.

Högskolans styrelse beslutar om avgifterna med beaktande av bestämmelserna i landskapslagen (1993:27) om grunderna för avgifter till landskapet.

För högskolans utbildningar på engelska som leder till en yrkeshögskoleexamen ska högskolan ta ut en avgift av de studerande så att minst full kostnadstäckning uppnås.

Av den som beställer uppdragsutbildning ska högskolan ta ut en avgift som åtminstone motsvarar full kostnadstäckning. Den som har beställt utbildningen har rätt att av de studerande som deltar i uppdragsutbildningen ta ut avgifter i enlighet med lagstiftningen i beställarens placeringsland eller i enlighet med beställarens praxis.

Högskolan kan ha ett stipendiesystem för att stödja studerande som deltar i avgiftsbelagd examensutbildning.

47 §

Förbud att ta ut avgifter

Högskolan eller den som beställt en uppdragsutbildning får inte ut avgifter av

1) medborgare i stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller av personer som jämställs med medborgare i Europeiska unionen med stöd av ett avtal som Europeiska unionen och dess medlemsstater har ingått med en annan avtalspart, eller av sådana personers familjemedlemmar, eller

2) personer som har i utlänningslagen (FFS 301/2004) avsett EU-blåkort, kontinuerligt eller permanent uppehållstillstånd eller EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta, eller av sådana personers familjemedlemmar.

I fråga om begreppet familjemedlem tillämpas definitionen i utlänningslagen.

48 §

Direkt utsökbarhet av avgifter

Offentligrättsliga avgifter som tas ut av en studerande är direkt utsökbara.

49 §

Ränta på avgifter

Om en offentligrättslig avgift som tas ut av en studerande inte har betalats på förfallodagen får en årlig dröjsmålsränta tas ut från förfallodagen i enlighet med bestämmelserna i räntelagen (FFS 633/1982).

9 kap. Studering vid högskolan

50 §

Studeringekår

De studeringe vid högskolan som studeringe vid en utbildning som leder till en examen har rätt att höra till högskolans studeringekår. Kåren kan också godkänna andra studeringe vid högskolan som medlemmar.

Studeringekåren syfte är att vara en förenande länk för sina medlemmar. Studentkåren har även som syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av verksamheten vid högskolan och bidra till att de allmänna målen för yrkes- högskoleutbildningen förverkligas. Studeringekåren kan delta i utvecklingen av studeringehälsovården.

Studeringekåren utser de studeringes företrädare i högskolans styrelse och andra organ.

Studeringekåren får årligen ett understöd av högskolan för verksamhet som är förenlig med studeringekårens syfte och uppgifter. Storleken på understödet fastställs i högskolans budget. Studeringekåren har även rätt att uppbära medlemsavgifter för finansiering av verksamhet som är förenlig med studeringekårens syfte och uppgifter.

Högskolans studeringekår har självstyrelse. Studeringekåren har stadgar med bestämmelser om kårens förvaltning. Stadgarna fastställs av rektorn.

En medlem av studeringekåren anses ha fått del av ett beslut som studeringekåren fattat då beslutet lagts fram offentligt.

Om inte något annat följer av denna lag tillämpas föreningslagen (FFS 503/1989) på studeringekårens verksamhet.

51 §

Studiemiljön

De studeringe har rätt till en trygg studiemiljö med studiero.

Högskolan kan godkänna en ordningsstadga eller utfärda andra ordningsbestämmelser som behövs för den interna ordningen på högskolan, ostörda studier samt tryggheten och trivselen i yrkeshögskolesamfundet. Bestämmelserna kan även innehålla regler om hur högskolans egendom får hanteras samt om hur man får vistas och röra sig i högskolans lokaler och på dess område.

52 §

Likabehandling

De studeringe ska behandlas lika.

Ingen får diskrimineras på grund av kön, ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller den enskilde som person.

53 §

Tystnadsplikt för studeringe

De studeringe omfattas vid utbildning som ordnas på en arbetsplats av de bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt som gäller för arbetstagare och tjänstemän.

10 kap. Åtgärder för en trygg studiemiljö

54 §

Begränsning av rätten att delta i undervisningen

En studerande som stör undervisningen, betar sig våldsamt eller hotfullt eller äventyrar någon annans hälsa eller säkerhet kan bli uppmanad att lämna undervisningsutrymmet eller en tillställning som arrangeras av högskolan för högst den tid som återstår av arbetsdagen eller av tillställningen. Uppmaningen kan göras av rektorn, en anställd inom undervisnings- och forskningsuppgifter vid högskolan eller en praktikhandledare.

Rätten för en studerande att delta i undervisningen kan begränsas för högst tre arbetsdagar, om det finns risk för att säkerheten för en annan studerande eller person som arbetar vid högskolan eller i ett annat undervisningsutrymme äventyras av den studerandes våldsamma eller hotfulla beteende eller om undervisningen eller verksamheten försvåras orimligt mycket på grund av den studerandes störande uppförande.

Om en studerande inte avlägsnar sig trots uppmaning enligt 1 mom. eller trots beslut om begränsning enligt 2 mom. har rektorn, en anställd inom undervisnings- och forskningsuppgifter vid högskolan och en praktikhandledare rätt att avlägsna studeranden från undervisningsutrymmet eller från en tillställning som arrangeras av högskolan.

Om en studerande som ska avlägsnas försöker förhindra detta genom att göra motstånd, har rektorn, en anställd inom undervisning- och forskningsuppgifter och en praktikhandledare rätt att använda sådana maktmedel som behövs för att avlägsna den studerande och som med hänsyn till den studerandes ålder och situationens hotfullhet eller motståndets allvar och en samlad bedömning av situationen kan anses vara försvarbara.

Rektorn, de anställda inom undervisnings- och forskningsuppgifter vid högskolan och praktikhandledare kan i situationer som avses i 3 och 4 mom. agera tillsammans eller var för sig. Den som använt sig av maktmedel ska lämna en skriftlig redogörelse för händelsen till högskolans styrelse. Maktmedelsredskap får inte användas för att avlägsna en studerande.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen (FFS 39/1889).

55 §

Avhållande från studier

En studerande som vägrar att visa upp ett straffregisterutdrag enligt bestämmelserna i 38 § 2 mom., kan avhållas från studierna tills att han eller hon visar upp utdraget.

En studerande som vägrar att genomgå kontroller och undersökningar enligt bestämmelserna i 39 § 1 mom. för konstaterande av hälsotillståndet, kan avhållas från studierna tills att han eller hon genomgår kontrollerna och undersökningarna.

En studerande som vägrar att visa upp ett intyg över narkotikatest enligt bestämmelserna i 59 § 1 mom., kan avhållas från studierna tills att han eller hon visar upp intyget.

56 §

Skriftlig varning

En studerande kan ges en skriftlig varning om han eller hon

- 1) stör undervisningen,
- 2) betar sig våldsamt eller hotfullt,
- 3) gör sig skyldig till fusk eller i övrigt bryter mot ordningsstadgan eller andra ordningsbestämmelser vid högskolan,

4) vägrar att visa upp narkotikatest enligt bestämmelserna i 58 § 1 mom., eller

5) enligt en utredning som avses i 58 § 3 mom. har använt narkotika för andra än medicinska ändamål så att funktionsförmågan är nedsatt.

57 §

Avstängning för en viss tid

Högskolan kan fatta beslut om att stänga av en studerande från studierna för högst ett år om den studeranden har gjort sig skyldig till en allvarlig förseelse enligt 56 § eller om den studeranden trots en skriftlig varning fortsätter att bete sig olämpligt på det sätt som avses i 56 §.

58 §

Narkotikatest

Högskolan kan ålägga en studerande att visa upp ett intyg över narkotikatest, om det finns skäl att misstänka att den studerande är narkotikapåverkad av sådana ämnen som avses i 3 § 1 mom. 5 punkten i narkotikalagen (FFS 373/2008) i studierelaterade praktiska uppgifter eller praktik eller att den studerande är narkotikaberoende.

En förutsättning för testet är att det är nödvändigt för att klarlägga den studerandes funktionsförmåga och att den studerande sköter uppgifter som kräver särskild noggrannhet, pålitlighet, självständig omdömesförmåga eller god reaktionsförmåga och där den studerandes handlande under narkotikapåverkan eller narkotikaberoende

- 1) allvarligt äventyrar den studerandes eller någon annans liv eller hälsa,
- 2) allvarligt äventyrar säkerheten i trafiken,
- 3) allvarligt äventyrar skyddet eller integriteten i fråga om uppgifter som skyddas av sekretessbestämmelserna, eller
- 4) väsentligt ökar risken för olaga handel med och spridning av narkotika som högskolan, landskapsregeringen eller en praktikplats har i sin besittning.

Med intyg över narkotikatest avses ett intyg som utfärdats av en legitimerad yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, som anvisats av högskolan. Av intyget ska framgå att den studerande har genomgått ett test för att fastställa användning av narkotika som avses i 3 § 1 mom. 5 punkten i narkotikalagen. I intyget ska även ingå en utredning, som grundar sig på testet, om den studerande har använt narkotika för andra än medicinska ändamål så att den studerandes funktionsförmåga är nedsatt. Intyget ska visas upp inom en rimlig tid som bestäms av högskolan.

Om avsikten är att kräva intyg över narkotikatest enligt denna paragraf av en studerande, ska högskolan ha skriftliga instruktioner som har gjorts upp i samarbete med aktörer inom studerandevården i syfte att förebygga användningen av rusmedel och för att ingripa i missbruksproblem bland de studerande.

Högskolan svarar för kostnaderna för intyg över narkotikatest som avses i denna paragraf.

På narkotikatestning av studerande tillämpas i övrigt det som bestäms i 19 § i lagen om företagshälsovård (FFS 1383/2001) om testning av arbetstagarare.

59 §

Förfarandet vid beslutsfattande

Beslut om avhållande från studier enligt 55 § och om skriftlig varning enligt 56 § fattas av högskolans rektor och beslut om avstängning av en studerande för viss tid enligt 57 § fattas av högskolans styrelse.

Innan ett ärende avgörs ska den handling eller försummelse som är föremål för beslutsfattandet specificeras, ärendet utredas samt den studerande ges tillfälle att bli hörd i frågan.

Begränsningen av rätten att delta i undervisning och avlägsnande av studerande enligt 54 § ska registreras.

Ett beslut om avstängning för viss tid eller avhållande från studier kan verkställas innan det vunnit laga kraft. Då beslutet fattas ska tidpunkten för verkställigheten samtidigt fastställas.

11 kap. Högskolans organisation och förvaltning

60 §

Styrelse

Landskapsregeringen tillsätter en styrelse för högskolan och utser ordförande för styrelsen.

Styrelsen ska bestå av minst sex och högst åtta ledamöter.

Ledamöterna ska företräda mångsidig sakkunskap om samhällslivet och om högskolans uppgifter. I styrelsen ska det också finnas ledamöter med praktisk erfarenhet av och sakkunskap om arbets- och näringslivet. Rektorn kan inte vara styrelseledamot.

En av ledamöterna ska företräda personalen och en de studerande. Den styrelseledamot som företräder personalen ska utses genom val. Närmare bestämmelser om valet av den styrelseledamot som företräder personalen ges i högskolans instruktion och närmare bestämmelser om valet av den styrelseledamot som företräder de studerande finns i studerandekårens stadgar.

Mandattiden för de ledamöter som representerar personalen och de studerande är två år. Mandattiden för övriga styrelseledamöter är fyra år.

Landskapsregeringen beslutar om arvode för styrelsens medlemmar.

Landskapsregeringen kan på ansökan av styrelsen eller en medlem eller om det finns särskilda skäl för detta, befria styrelsen eller en medlem av styrelsen från uppdraget innan mandatperioden gått ut.

61 §

Styrelsens uppgifter

Styrelsen är högskolans högsta förvaltningsorgan.

Styrelsens uppgifter är att

- 1) besluta om centrala mål och en strategi för högskolans verksamhet,
- 2) godkänna en instruktion för högskolan och andra bestämmelser om den allmänna organiseringen och verksamheten samt besluta om högskolans verksamhetsstruktur,
- 3) i samråd med rektorn för högskolans del ingå det utbildningsavtalet som avses i 7 §,
- 4) besluta om ekonomi och principer för styrningen av verksamheten och ekonomin,
- 5) besluta om högskolans verksamhets- och ekonomiplan samt budget och upprätta bokslutet,
- 6) godkänna avtal som är viktiga eller principiella med avseende på högskolans verksamhet och ekonomi och ge utlåtanden i principiellt viktiga frågor som gäller högskolan,
- 7) utse och avsätta rektorn för högskolan,
- 8) anställa och säga upp den ledande personal som är direkt underställd rektorn, om uppgiften inte har delegerats, samt
- 9) besluta om antalet studerande som antas till högskolan.

62 §

Examensnämnd

Högskolans styrelse ska utse en examensnämnd med uppgift att handlägga ärenden som gäller begäran om rättelse av studieprestationer. Styrelsen beslutar om antalet medlemmar i nämnden och nämndens mandattid.

Examensnämnden leds av en ordförande som är överlärare eller lektor vid högskolan. De övriga medlemmarna i examensnämnden ska vara lärare vid högskolan och minst en medlem ska vara studerande vid en utbildning om leder till en yrkeshögskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen.

63 §

Andra organ

I högskolans instruktion kan finnas bestämmelser om andra organ vid högskolan.

64 §

Instruktion och övriga bestämmelser

Högskolan ska ha en instruktion med bestämmelser om hur högskolans verksamhet och förvaltning ska ordnas. Högskolan kan även ha andra interna bestämmelser om verksamheten och förvaltningen.

65 §

Examensstadga

Högskolan ska anta en examensstadga med närmare bestämmelser om utbildningsprogrammen, examina, intyg och betyg samt bedömningsgrunder för studieprestationer.

**12 kap.
Personal**

66 §

Anställningsförhållanden

Vid högskolan kan finna personal i offentligt eller privaträttsligt anställningsförhållande.

Om inte annat bestäms i denna lag handhar högskolan de uppgifter som gäller högskolans personal och som enligt tjänstemannalagen (1987:61) för landskapet Åland ankommer på landskapsregeringen. Högskolan anställer och säger upp personal i privaträttsligt anställningsförhållande.

Landskapsregeringen beslutar om permittering av högskolans personal och om förflyttning eller omplacering av personal till och från en annan landskapsmyndighet eller -inrättning. Förflyttning eller omplacering av personal till och från en annan landskapsmyndighet eller -inrättning kräver samtycke av högskolan. Beslut om förflyttning eller omplacering av personal inom högskolan fattas av högskolan.

67 §

Tjänster

Högskolan ska ha en rektor samt överlärare, lektorer och annan undervisnings- och forskningspersonal.

Andra tjänster än tjänsten som rektor inrättas och indras av högskolan efter att landskapsregeringens utlåtande inhämtats. För de tjänster som högskolan har för avsikt att inrätta eller indra ska behovsutredningar som sammanställts enligt tjänstemannalagen överlämnas till landskapsregeringen i samband med högskolans budgetförslag. Landskapsregeringen ska avge utlåtande efter att förslaget till budget överlämnats till lagtinget och senast en månad efter att lagtinget fastställt budgeten. Om högskolan har för avsikt att fatta beslut om inrättande eller indragning inom gällande budget kan behovsutredningen överlämnas vid en annan tidpunkt och landskapsregeringen ska avge utlåtande inom tre månader.

68 §
Rektorn

Rektorns ska

- 1) leda högskolans verksamhet och besluta om ärenden som gäller högskolan och som inte bestämts att ska beslutas av någon annan,
- 2) svara för att högskolans uppgifter sköts på ett ekonomiskt och effektivt sätt,
- 3) svara för beredning, föredragning och verkställighet av ärenden som behandlas i styrelsen, samt
- 4) anställa och säga upp personal.

Beslutanderätten i fråga om rektorns uppgifter enligt 1 mom. kan inte överföras till styrelsen.

Rektorn kan delegera rätten att anställa personal och andra ärenden som hör till rektorns behörighet för avgörande av ett annat organ eller av någon annan anställd vid högskolan. Rektorn har rätt att närvara och yttra sig vid högskolans alla organs sammanträden.

69 §

Undervisnings- och forskningspersonalens allmänna skyldigheter

Undervisnings- och forskningspersonalen ska sköta sina uppgifter enligt denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av denna lag samt delta i utvecklingen av högskolans verksamhet.

Undervisnings- och forskningspersonalen ska i all verksamhet sträva efter att i samarbete med de studerande nå de mål som ställts upp för högskolan.

Undervisningspersonalen ansvarar för utvecklingen av den egna undervisningen och studerandens rätt till en trygg studiemiljö.

70 §

Behörighetskrav

Den som utses till rektor ska ha avlagt en doktorsexamen och ha den förmåga och yrkesskicklighet som behövs för att sköta rektorns uppgifter och i praktiken visad god ledarförmåga.

Bestämmelser om behörighetskrav och vid behov om uppgifter för lärarna samt om rektorns språkkunskaper utfärdas genom landskapsförordning.

**13 kap.
Särskilda bestämmelser**

71 §

Tystnadsplikt och behandling av känsliga uppgifter

Medlemmarna i styrelsen och anställda vid högskolan får inte informera utomstående om personliga eller ekonomiska omständigheter som rör en studerande eller dennes familj som kommit fram vid skötseln av uppgifter som rör högskolan, utan skriftligt samtycke av den berörda personen.

Den som är anställd vid högskolan får trots bestämmelserna i 1 mom. och vad som i övrigt bestäms om tystnadsplikt lämna uppgifter till varandra samt till andra instanser inom landskapets förvaltning, om uppgifterna är nödvändiga för att en studerandes skolgång ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Bestämmelserna i 1 mom. hindrar inte heller att uppgifter lämnas till den som på tjänstens vägnar har rätt att få kännedom om saken.

Uppgifter om hälsotillståndet hos en studerande eller den som ansöker om att bli antagen som studerande får endast behandlas av den som bereder eller fattar beslut om antagningen av studerande, indragning eller återställande av studierätten eller varning, avstängning för viss tid eller avhållande från studier eller av den som ger utlåtanden i sådana frågor.

Uppgifter om en studerandes straffregisterutdrag enligt bestämmelserna i 38 § 2 mom. får endast behandlas av den som bereder eller fattar beslut om indragning av studierätten.

Högskolan ska definiera de uppgifter som innebär behandling av känsliga uppgifter. Högskolan ska förvara känsliga uppgifter separat från övriga personuppgifter. De känsliga uppgifterna ska avföras ur registret när det inte längre finns någon grund för att bevara dem för de lagstadgade uppgifterna, dock senast fyra år från det att uppgifterna fördes in i registret.

På behandlingen av personuppgifter tillämpas landskapslagen (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen, om inte något annat bestäms i denna lag.

72 §

Högskolans rätt att få och ge information

När högskolan sköter sina uppgifter har den rätt att av organ inom landskapets förvaltning, kommunala myndigheter och riksmyndigheter få sådana statistiska uppgifter och andra motsvarande uppgifter som högskolan behöver för att planera och organisera utbildningen.

Den som har information om de studerandes hälsotillstånd och funktionsförmåga och som är nödvändig för skötseln av uppgifter, har trots sekretessbestämmelserna rätt att lämna ut den till

- 1) rektorn för högskolan och den som ansvarar för säkerheten vid högskolan; för att garantera en trygg studiemiljö,
- 2) de som ansvarar för studiehandledning; för att kunna anvisa till andra studier eller stödtjänster,
- 3) de som ansvarar för studerandehälsovården; för att trygga de studerandes hälsa och säkerhet och för att vid behov anvisa till stödåtgärder,
- 4) de som ansvarar för praktik; för att garantera säkerheten för de studerande samt personalen och kunderna på praktikplatsen, samt
- 5) polisen och den företrädare för högskolan som har det primära ansvaret för att utreda ett hot mot säkerheten; för att bedöma ett direkt hot mot säkerheten eller om en studerande vid bedömning av hälsotillståndet konstateras utgöra en fara för andras säkerhet.

Den som utför uppgifter som avses i denna lag har oberoende av skyldigheten att iakttä sekretess rätt att anmäla uppgifter till polisen som är nödvändiga för bedömningen av ett hot mot liv eller hälsa eller för förhindrande av en hotande gärning, om han eller hon vid fullgörandet av uppgifterna har fått kännedom om omständigheter som ger skäl att misstänka att någon löper risk att bli utsatt för våld.

Högskolan ska på begäran ge landskapsregeringen, Ålands statistik- och utredningsbyrå samt det nationella studie- och examensregistret de uppgifter som behövs för utvärdering, utveckling, statistikföring och uppföljning av utbildningen. Uppgifter ur register får lämnas ut med hjälp av teknisk anslutning till den som har rätt att få uppgifterna. Uppgifterna ska överföras i ett krypterat eller på annat sätt skyddat format och överföringen ska ordnas så att mottagaren verifieras eller identifieras på ett tillräckligt informationssäkert sätt innan överföringen görs. Innan den tekniska anslutningen öppnas ska den som begär uppgifter lägga fram en utredning om att uppgifterna skyddas på behörigt sätt.

73 §

Beredskapsplaner

Högskolan ska genom beredskapsplaner samt med andra åtgärder säkerställa att högskolans uppgifter kan skötas så störningsfritt som möjligt också vid undantagsförhållanden och exceptionella situationer.

14 kap. Ändringssökande

74 §

Rättelseyrkande

En sökande som är missnöjd med ett antagningsbeslut enligt bestämmelserna i 28 § får begära rättelse av beslutet hos högskolan inom 14 dagar från det att han eller hon fick beslutet. När resultaten av antagningen offentliggörs ska de sökande informeras om hur de kan få veta på vilket sätt de grunder som följs vid antagningen har tillämpats på dem och hur rättelseyrkande kan göras. Resultatet av antagningen får inte med anledning av ett rättelseyrkande ändras till nackdel för den som har antagits som studerande.

En studerande som är missnöjd med ett beslut om förlust av studierätten enligt bestämmelserna i 36 § får begära rättelse av beslutet hos högskolan inom 14 dagar från delfåendet av beslutet.

En studerande som är missnöjd med bedömningen av de egna studieprestationerna enligt bestämmelserna i 43 § får begära rättelse hos examensnämnden inom 14 dagar från den tidpunkt då den studerande har fått ta del av bedömningsresultaten och av tillämpningen av bedömningsgrunderna.

En studerande som är missnöjd med tillgodoräknandet av studier som den studerande fullgjort annanstans eller av kunskaper som visats på annat sätt enligt bestämmelserna i 44 §, får begära rättelse av beslutet hos den som fattat beslut om tillgodoräknande inom 14 dagar från delfåendet av beslutet.

En studerande som är missnöjd med ett beslut som studerandekåren fattat i ett förvaltningsärende får begära rättelse av beslutet hos studerandekåren.

75 §

Besvär

Ett beslut som högskolan eller en lärare vid högskolan fattat med anledning av ett rättelseyrkande får överklagas genom besvär hos Ålands förvaltningsdomstol.

Ett beslut som landskapsregeringen fattat med stöd av denna lag får överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

Besvär över beslut som gäller indragning av studierätten eller återställande av studierätten samt varning, avstängning för viss tid och avhållande från studier ska behandlas skyndsamt.

76 §

Besvärsförbud

Ett beslut som högskolan fattat får inte överklagas genom besvär om det gäller

- 1) val av ett av högskolans organ som förrättats av styrelsen eller rektorn eller av någon annan i enlighet med vad som bestäms i högskolans instruktion,
- 2) högskolans instruktion eller andra interna bestämmelser om verksamheten och förvaltningen,
- 3) utbildningsplaner eller andra bestämmelser som gäller ordnandet av undervisningen, eller
- 4) stipendier eller understöd.

Ett beslut som högskolan har fattat efter rättelseyrkande över bedömning av studieprestation eller tillgodoräknande av studier får inte överklagas genom besvär.

Ett beslut av förvaltningsdomstolen som gäller antagning av studerande enligt bestämmelserna i 28 §, förlust av studierätten enligt bestämmelserna i 36 § eller åtgärder för en trygg studiemiljö enligt bestämmelserna i 10 kap. får inte överklagas genom besvär.

15 kap.
Ikraftträdelsebestämmelser

77 §

Ikraftträdelse

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2024.

Genom ikraftträdandet av denna lag upphävs landskapslagen (2002:81) om Högskolan på Åland.

78 §

Övergångsbestämmelser

Bestämmelserna i 34-38 och 40 §§ tillämpas på den som inleder sina studier efter lagens ikraftträdande. På övriga studerade tillämpas bestämmelserna i landskapslagen om Högskolan på Åland.

2.

L A N D S K A P S L A G
om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvård

I enlighet med lagtingets beslut **ändras** 30 § 4 mom. i landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård som följer:

30 §

Studerandehälsovården

När Ålands hälso- och sjukvård ordnar studerandehälsovård ska den samarbeta med föräldrar och vårdnadshavare till minderåriga studerande, med företrädare för de studerande, med personal inom undervisning samt med andra relevanta instanser.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2024.

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister

Parallelltexter

- Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag nr xx/2023-2024